

HÖGSKOLAN
Dalarna

Samhällskunskap
D-uppsats, 15 hp
Vt 2010

Kurs: Samhällskunskap IV

”Nog är det så att bratsen i Danderyd har det lättare...”

- En komparativ intervjustudie om uppfattningar om utbildning och välfärdspolitik i Sverige, Tyskland och USA

Författare: Dagmar Schröter & Karin Kers
Handledare: Gunilla Carstensen

Abstract

Syftet med uppsatsen var att undersöka individers attityder till och uppfattningar av deras lands välfärdspolitik; i USA, Tyskland och Sverige. Vidare undersöktes om och hur respektive individ tror att deras tillgång till välfärdstjänster skulle ha sett annorlunda ut i ett annat välfärdspolitiskt system. Upplevelsen av tillgången till och kvaliteten på välfärdstjänstområdena "sjukvård"; "inkomsttrygghet – arbetslöshets- och sjukförsäkring"; "utbildning" samt "ålderdom – pensionsförsäkring och vård" undersöktes, med fokus på utbildning. Samt hur individerna själva ansåg att det borde vara. Sex individer ifrån Sverige, Tyskland och USA; två från respektive land, intervjuades. Resultaten visade att den ena svenska respondenten är nöjd med det svenska välfärdssystemet då det inte finns klasskillnader, enligt honom. Den andra respondenten från Sverige är mer kritisk. Även den ena intervjupartnern från Tyskland var kritisk mot det tyska välfärdssystemet, men samtidigt tyckte den att mycket, inom till exempel sjukvården och med bidrag, fungerar bra. Den andra tyska respondenten ställde sig mycket positiv till det tyska välfärdssystemets och ansåg att alla medborgare har samma möjligheter. Respondenterna från USA är dock negativa till ländernas välfärdssystem och kritiserar sjukvården, utbildningen och bidragssystemets bristande förmåga att erbjuda likvärdig tillgänglighet och kvalitet. Den statliga välfärdstjänst som respondenterna var mest positiva till var utbildning. Alla respondenter var för att staten skulle erbjuda likvärdiga utbildningsmöjligheter till alla. Mest misstänksamma var man mot bidrag och arbetslöshetsersättning som de flesta misstänkte att det förekom fusk med. Dessa resultat stämmer väl överens med tidigare forskning av mer kvantitativ karaktär och erbjuder en djupare insyn i individens resonemang i de olika frågorna.

Nyckelord: Välfärdsstat, Välfärdssystem, Utbildning, Attityder, Komparativ

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SID

1	INLEDNING	1
	1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	3
	1.2 DISPOSITION	3
	1.3 METOD OCH MATERIAL	4
	<i>1.3.1 Art av studie</i>	4
	<i>1.3.2 Genomförande</i>	4
	<i>1.3.3 Urval</i>	4
	<i>1.3.4 Intervju</i>	4
	<i>1.3.5 Analys</i>	5
	<i>1.3.6 Bearbetning av insamlad data</i>	5
	<i>1.3.7 Reliabilitet, validitet & generaliserbarhet</i>	5
	<i>1.3.8 Forskningsetisk diskussion</i>	6
2	BAKGRUND – VÄLFÄRDSPOLITIKEN I DE 3 LÄNDERNA	8
	2.1 TYSKLANDS VÄLFÄRDSPOLITIK	8
	<i>2.1.1 Det tyska socialsystemet</i>	8
	<i>2.1.2 Det tyska skolsystemet</i>	9
	2.2 SVERIGES VÄLFÄRDSPOLITIK	9
	<i>2.2.1 Det svenska socialsystemet</i>	9
	<i>2.2.2 Det svenska skolsystemet</i>	10
	2.3 USA's VÄLFÄRDSPOLITIK	11
	<i>2.3.1 Det amerikanska socialsystemet</i>	11
	<i>2.3.2 Det amerikanska skolsystemet</i>	11
	2.4 PISA 2006 – JÄMFÖRELSE MELLAN LÄNDERNA	12
	2.5 VÄLFÄRDSPOLITIK – EN JÄMFÖRELSE MELLAN LÄNDERNA	13
3	TIDIGARE FORSKNING OCH TEORI	14
	3.1 VÄLFÄRDSPOLITIK – DEFINITIONER OCH TEORIER	14
	<i>3.1.1 Välfärdsolitik och välfärdsstater – några definitioner</i>	14
	<i>3.1.2 Välfärdsstaten i förändring</i>	15
	<i>3.1.3 Skillnader mellan USA och Europas välfärdsolitik - en historisk förklaring</i>	17
	<i>3.1.4 Teorier om attitydbildning</i>	18
	<i>3.1.5 Välfärdens utformning och attityd</i>	19
	<i>3.1.6 Solidaritet och altruism</i>	19
	<i>3.1.7 Attityder till utbildning</i>	20
	3.2 TIDIGARE FORSKNING OM ATTITYDER TILL VÄLFÄRDSPOLITIK	21
4	ATTITYDER TILL VÄLFÄRDSPOLITIK - INTERVJUERNA	25
	4.1 ANDERS FRÅN SVERIGE	25
	4.2 ULLA FRÅN SVERIGE	29
	4.3 LENA FRÅN TYSKLAND	32
	4.4 ANNA FRÅN TYSKLAND	35
	4.5 OWEN FRÅN USA	37
	4.6 MICHAEL FRÅN USA	40
	4.7 SAMMANFATTNING AV UPPFATTNINGAR EFTER LAND	43
	4.8 JÄMFÖRANDE SAMMANFATTNING	47
5	SAMMANFATTANDE DISKUSSION	49
	5.1 FÖRSLAG PÅ FORTSATT STUDIER	53

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

BILAGA 1: Intervjufrågeunderlag

1 INLEDNING

Välfärdsstaten har väldigt ofta utsatts för kritik. En av de saker som kritiserats är till exempel att en del av samhället blir tvunget att betala andras konsumtion av vissa tjänster. Men skiljer sig inte de olika välfärdssystemen i västvärlden? Och hur ser de skillnaderna och förändringar ut?

Förra året infördes till exempel en sjukvårdsreform i USA, eftersom 45 miljoner amerikaner saknar en sjukförsäkring, enligt Dagens Nyheter. Den nya sjukvårdsreformen, som ska likna den europeiska standarden, innebär att alla medborgare, via arbetsgivaren eller subventioner, är tvungna att skaffa sig en sjukförsäkring, uppger Dagens Nyheter.¹

Även en trygg välfärdsstat falla ihop. Och ytterligare frågor som kan ställas är om välfärdssystemet vi litar på, verkligen är säkert. Kommer vi få vår pension när vi blir gamla och kommer det att finnas sjukvård när vi behöver den? Dessa frågor ställs även i medier. I en artikel på LO:s hemsida står att det den svenska välfärden är ung och funderingen som uppkommer är om den kommer att överleva. Ytterligare skrivs att den svenska välfärdsstaten är en nödvändighet eftersom den kan ge en trygghet för Sverige under globaliseringen. Dessutom framgår i artikeln att Sveriges skattekvot är 50 procent medan den i USA är bara 30 procent. Enligt LO kritiserar moderaterna i Sverige den socialdemokratiska välfärdsstaten, eftersom de anser att den bidrar till stelheter i ekonomin och förhindrar människor att göra en inkomstkariär. Moderaterna anser att den ger konkurrenshinder på marknaden, utbildningssystemet är enhetlig och byråkratin försvårar företagande. Eftersom socialdemokraterna har styrt Sverige nästan oavbrutet i 70 år, är den svenska välfärdsstaten som den ser ut idag, resultatet av socialdemokraternas politik. LO pekar dock på de positiva aspekter som brukar lyftas upp med den svenska välfärdsstaten. Bland annat att: I nästan inget annat land arbetar så många med kort utbildning, så många äldre kvinnor och så många småbarnsföräldrar. Ytterligare finns i Sverige ett högt demokratiskt deltagande och en hög grad av läskunnighet, om man jämför med andra länder. Det innebär att det finns kompetenta och aktiva medborgare och detta innebär att välfärdsstaten inte förslappar människor. Därför anser artikelns författare att moderaterna har fel i sin kritik.²

Det vi vill undersöka i denna uppsats är hur sex individer från USA, Tyskland och Sverige ser på sitt lands välfärdssystem och vilka problem eller fördelar de upplever med sitt land välfärdssystem. Vi vill vidare få reda på vilken tillgång individerna själva ansåg att de själva har till några utvalda välfärdstjänster, vilken tillgång de tror att deras landsmän har och hur de skulle önska att tillgängligheten såg ut. Vi har valt att genomföra intervjuerna för undersökningen i de tre länderna eftersom de representerar olika typer av välfärdssystem, enligt Gösta Esping-Andersens kategorisering. Nämligen den liberala (USA), korporativa (Tyskland) och socialdemokratiska (Sverige) välfärdsstaten. Den socialdemokratiska välfärdsstaten har inte bara som mål att alla ska nå en miniminivå, utan att skapa ett jämlikt samhälle. I huvudsak baserat på försäkringssystem som täcker in alla, men med olika ersättningsnivåer baserade på tidigare inkomst. Sverige är ett välfärdssystem som har ett starkt skyddsnet och som erbjuder lika utbildning och sjukvård för alla. Tyskland är däremot en väldigt gammal välfärdsstat. Redan på 1800-talet fanns välfärdsreformer och landet var en förebild för andra. Dock är klasskillnaderna stora i landet. Välfärden verkar stabil och trygg men bra sjukvård och utbildning är inte tillgänglig för alla, särskilt utbildningsmöjligheterna är starkt kopplade till klasstillhörighet. Den korporativa välfärdsstaten har låga inslag av privata försäkringslösningar, men har ändå ambitionen att bevara status och klasskillnader. Den liberala välfärdsstaten, USA, karakteriseras av en hög tilltro till marknadslösningar, behovsprövade ersättningar och låga ersättningsnivåer. Den har inga klassutjämnande effekter

¹ Dagens Nyheter

² LO Ekonomerna

eller ambitioner. USA anses ha ett välfärdssystem, som lämnar många utanför, och är utsatt för mycket kritik. Dock, som tidigare nämnts, sker en förändring nu. Vi har alltså intresserat oss för hur några individer i dessa system upplever dem och deras åsikter om hur de anser att de borde vara.

1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med uppsatsen är att undersöka individers attityder till och uppfattningar av deras lands välfärdspolitik; i USA, Tyskland och Sverige. Vidare undersöks om och hur respektive individ tror att deras tillgång till välfärdstjänster sett annorlunda ut i ett annat välfärdspolitiskt system.

Frågeställningar:

- Hur ser individen på sitt lands välfärdssystem?
- Hur uppfattar individen sitt lands utbildningssystem?
- Vilka problem eller möjligheter ser individen i välfärdssystemet?
- Hur anser individen att välfärds- och utbildningssystemet bör vara utformat i fråga om tillgänglighet, offentligt eller upp till individen?

1.2 DISPOSITION

1 Inledning

I inledningen redogör vi för uppsatsens syfte och frågeställningar, samt redovisar och diskuterar valet av metod och undersökningssmaterial. Metoddelen avslutas med en forskningsetisk diskussion.

2 Bakgrund

I bakgrundsdelen ger vi en kort redovisning av Sveriges, Tysklands och USA's välfärdspolitik på de fyra områden som vi valt att undersöka. Det vill säga sjukvårds-, utbildnings-, socialförsäkringssystem (tex bidrag och arbetslöshets- och sjukförsäkring) och pensionssystem. Avslutningsvis ges en kort jämförelse mellan ländernas utbildningsresultat i PISA och ländernas övrig välfärdspolitik.

3 Tidigare forskning och teori

Olika teorier om välfärdspolitik och attityder presenteras och tidigare forskning om attityder till välfärdspolitik i Sverige och de tre länderna i jämförelse, redovisas.

4 Attityder till välfärdspolitik – intervjuerna

Intervjuerna med de sex personerna från Sverige, Tyskland och USA redovisas. Deras upplevelser av och attityd till hur deras lands välfärdssystem, särskilt på utbildningsområdet, är och bör vara utformat redovisas. En jämförande sammanfattning avslutar kapitlet.

5 Sammanfattande diskussion

I den sammanfattande diskussionen diskuterar vi resultatet av intervjuundersökningen i förhållande till vårt syfte och frågeställningar, samt tidigare forskning och teori.

1.3 METOD OCH MATERIAL

I följande avsnitt redogör vi för hur vi har valt att genomföra vår studie. Vi kommer att beskriva varför vi har valt just kvalitativa intervjuer och hur vi genomförde dem. Vidare presenterar vi valet av deltagare och behandlar också hur vi förhåller oss till de forskningsetiska principerna. Avslutningsvis diskuteras studiens tillförlitlighet och trovärdighet. Det vi vill undersöka med hjälp av intervjuer är, i vilken utsträckning upplever och anser de olika individerna att deras respektive stat erbjuder och ska erbjuda välfärdstjänster på de fyra områdena sjukvård, utbildning, socialförsäkringar som arbetslöshets- och sjukförsäkring, samt en trygg ålderdom i fråga om pension och vård. Vi vill undersöka vilken tillgång till och kvalitet på dessa tjänster som individerna upplever att de själva och andra av nationens medborgare har, samt hur individerna anser att tillgängligheten för nationens medborgare, på de fyra respektive områdena, borde se ut. I huvudsak, anser individen att det, på respektive välfärdsområde, är upp till varje person att privat skaffa sig välfärdstjänster, eller anser de att staten bör erbjuda likvärdiga tjänster för alla.

1.3.1 *Art av studie*

Vi har valt att använda oss av kvalitativa intervjuer, eftersom vi vill få reda på olika individers åsikter. Steinar Kvale menar att om man vill få reda på hur människor uppfattar sin värld, sitt liv och hur deras åsikter ser ut, är den intervjumetoden den lämpligaste. Den kvalitativa forskningsintervjun försöker förstå världen ur de intervjuades synvinkel.³

1.3.2 *Genomförande*

I det här kapitlet presenterar vi vårt urval av intervjudeltagare. Vi beskriver och motiverar vårt val av redskap samt gör en analys av intervjuavaren. Dessutom följer en beskrivning av hur vi har bearbetat det insamlade materialet. Slutligen redogör vi för hur man i forskningssammanhang ska gå tillväga för att studien ska uppnå hög tillförlitlighet och giltighet men, också hur vi gjort för att uppnå en sådan kvalitet.

1.3.3 *Urval*

Vi har valt att utföra vår undersökning med sex medborgare från Sverige, USA och Tyskland. Vi har kontakter i alla tre länder och kunde därför välja respondenter. Vi ville att respondenterna har olika ekonomiska och sociala bakgrund, olika åldrar och fördelningen mellan män och kvinnor skulle vara rätt så jämn. Därför bestämde vi innan vilka personer vi kan få tag i och vilka som är lämpliga för att intervjua. Därefter kontaktade vi dem och bad om en intervju. För att leta på lämpliga personer att intervjua använde vi oss av vårt befintliga kontaktnät och fick på detta sätt tag på bekanta och bekantas bekanta som var villiga att delta i studien. Svenskarna intervjuades i Sverige, Tyskarna via telefon och Amerikanerna i USA.

1.3.4 *Intervju*

Enligt Kvale är den stora fördelen med kvalitativa intervjuer deras öppenhet. Det finns ingen standardteknik och inga regler, dock kan visa regler och tekniker förekommer, menar han. För att kunna genomföra en intervjuundersökning krävs först att man måste formulera undersökningens syfte. Enligt Kvale är stadium två att planera hela undersökningen och beakta de moraliska konsekvenserna. Därefter följer själva intervjun. Sedan måste intervjun analyseras och detta sker med hjälp av den utskrivna intervjun. Efter dessa steg följer verifieringen, enligt Kvale. Det innebär att intervjuresultatens generaliserbarhet, reliabilitet och

³ Kvale (1997), s. 9.

validitet måste fastställas. Sista steget är att rapportera resultatet av undersökningen, skriver Kvale.⁴

Ytterligare, menar Kvale, att en betydande del av intervjuprojektet bör äga rum innan bandspelaren startas. Det är viktigt att respondenten blir informerat innan om vad intervjun kommer handla om. Kvale menar att intervjuer ofta utnyttjas i fallstudier. Med det menas att syftet är att utveckla kunskap om till exempel en viss person. Angående respondenternas antal, anser Kvale, att man ska intervjua så många personer som behövs för att ta reda på undersökningens syfte.⁵ Ytterligare hävdar Kvale att resultatet av intervjun beror på intervjuarens kunskande, känslighet och empati.⁶ Efter själva intervjun är det rimligt att säga till respondenten att det finns möjlighet att ta upp saker som inte frågades under själva intervjun, tycker Kvale. Dessutom bör intervjusituationen spontan, eftersom då erhåller man spontana, livliga och oväntade svar.⁷ Ytterligare rekommenderar författaren att spela in intervjun, så att intervjuaren kan koncentrera sig på ämnet och dynamiken i intervjun. Även orden, tonfallet, pauserna etc. registreras av bandspelaren.⁸

Vi anser att en kvalitativ intervju är relevant för vår studie eftersom vi vill få fram personernas individuella åsikter om välfärdssystemet. Dessutom tycker vi att det är viktigt att använda sig av bandspelare vid intervjutillfällena eftersom man får med vad som sägs och man kan höra sina egna frågor. Eftersom vi inte intervjuade respondenterna gemensamt var det viktigt att spela in intervjun så att vi kunde koncentrera oss på själva intervjun. Dock kunde vi inte träffa alla respondenter. Därför intervjuade vi två deltagare via telefon och spelade in telefonsamtalet. Vi vill i vår studie fördjupa oss i ett visst ämne, därför har vi valt att gestalta intervjun mer som ett samtal, där vi ställde öppna frågor. Genom detta får respondenten möjlighet att utveckla sina tankar och svara fritt, tror vi. För att göra detta möjligt har vi formulerat vida frågor, eftersom vi anser att det är respondentens uppfattningar som ska stå i centrum för studien. Alla intervjuer spelades in på band, eftersom det underlättade för oss när vi skulle sammanställa all data.

1.3.5 Analys

Kvale skriver att en intervjuanalys gör intervjuerna mer hanterlig och den används till att organisera intervjutexter. Respondentens utsagor är vad allt ska baseras på och utifrån dem ska analys och slutsatser skrivas. Vad som är viktigt att tänka på är att allt material som samlats in inte är relevant för analys, endast sådant som besvarar frågeställningarna. Därför bör allt annat gallras bort. Datareduktionen går ut på att efter en systematisk idé välja information och även välja bort information för att förenkla och abstrahera rådata.⁹ Efter transkriberingen jämförde vi alla intervjuer och gick igenom dem för att bestämma vilka delar som är relevanta och vad som kan tas bort. Ytterligare försökte vi att se om det finns intervjupersonerna från samma länderna hade lika åsikter och hur åldern och den sociala bakgrunden påverkade individernas åsikter. Dessutom undersökte vi om intervju svaren stämde överrens med tidigare forskning.

⁴ Kvale (1997), ss. 82- 85.

⁵ Kvale (1997), ss. 92- 97.

⁶ Kvale (1997), s. 101.

⁷ Kvale (1997), ss. 120- 121.

⁸ Kvale (1997), s. 147.

⁹ Kvale (1997), s. 170.

1.3.6 Bearbetning av insamlad data

Intervjuerna spelades in så att vi sedan kunde lyssna igenom alla intervjuerna en i taget och skrev ner ordagrant vad som sagts. Alla respondenter blev intervjuade i deras modersmål. Det innebär att vi översatte intervjuerna, som gjordes på engelska och tyska till svenska. Vi kan inte garantera att översättningen är korrekt, men vi gjorde vårt bästa för att ge en så korrekt översättning som möjligt. Därefter skrev vi ut alla intervjuerna och läste igenom dem noga och letade efter data som gav svar på vårt syfte och frågeställningar.

1.3.7 Reliabilitet, validitet & generaliserbarhet

Kvale menar att forskare måste fråga sig om resultaten av en intervjuundersökning är generaliserbara. Ytterligare skriver han att en kvalitativ undersökning karakteriseras av att forskaren beger sig till en plats eller till en situation där han personligen träder i kontakt med till exempel verksamheter som hör till fallet. Ytterligare finns mål för generaliseringen. Första målet är att studera det som är. Med det menas att man granskar det typiska och det allmänna och man söker överensstämmelser mellan forskningsfallet och det skeendet i samhälle. Andra målet är det som kanske kommer att finnas. Med det menas att man undersöker framtida fenomen. Tredje målet för generaliseringen är det som kan finnas. Det innebär att forskaren måste lokalisera situationer som är ideala för att kunna undersöka.¹⁰

Med reliabilitet eller tillförlitlighet menas att en mening är så stabil så att ”mätningen” inte blir utsatt för till exempel slumpflytelser. För att få en hög reliabilitet krävs att alla respondenter får samma fråga på samma sätt, situationen ska vara lika för alla och alla ska vara känslomässigt på lika nivå.¹¹ Intervjuns reliabilitet ökar när man till exempel använder samma ledandra frågor för alla respondenter.¹² Validitet eller giltighet innebär att frågorna ska mäta det den är avsedd att mäta.¹³ Kvale menar att validiteten spelar en stor roll under hela undersökningen. Under själva intervjun måste ständigt kontrolleras den erhållna informationen och ifrågasatt den. Vid senare analysen måste granskas om intervjutexterna är valida och om tolkningarnas logik är hållbar.¹⁴

Resultaten från uppsatsens undersökning kan givetvis inte generaliseras. Genom olika åsikter blir det möjligt att ge exempel på olika attityder till välfärd. Eventuellt kan det gå att se någon antydning till förhållande mellan olika faktorer och åsikter. Naturligtvis är det viktigt för oss att reliabiliteten är så stabil som möjligt. Intervjuerna har skett i olika miljöer, dock fick alla respondenter samma frågor. Det innebär att även validiteten kommer vara hög. Ett ytterligare skäl för en stabil validitet vid analysen är att vi spelade in varje intervju och därför är subjektiva tolkningar inte möjliga.

1.3.8 Forskningsetisk diskussion

Innan vi genomförde vårt arbete tog vi del av Högskolan Dalarnas forskningsetiska principer och krav. Vi bedömde; efter att ha gått igenom den forskningsetiska nämndens blankett för etisk egengranskning; tillsammans med vår handledare att vår uppsats inte behövde genomgå en etikprövning av högskolans forskningsetiska nämnd. Vi ansåg alltså att frivilligheten att delta i studien inte kunde ifrågasättas, att vi skulle se till att inhämta ett informerat samtycke, att undersökningen inte skulle innebära något fysiskt ingrepp, att undersökningen inte skulle påverka personerna fysiskt eller psykiskt, att vi inte skulle behandla känsliga personuppgifter och inte heller personuppgifter om lagöverträdelse.

Under arbetet såg vi, genom muntlig information, till att de människor som deltog i vår intervjuundersökning fick full information om vårt projekt och vad deltagandet innebar. Vi var

¹⁰ Kvale (1997) s. 212.

¹¹ Trost (2001) s. 59.

¹² Kvale (1997) s. 213.

¹³ Trost (2001) s. 59.

¹⁴ Kvale (1997) s. 214.

mycket noga med att påpeka att deltagandet var helt frivilligt och anonymt samt att personen när som helst kunde avbryta intervjun, utan att ange skäl, om den så önskade.

I uppsatsen gav vi intervjupersonerna fingerade namn och avslöjade inte detaljer som till exempel exakt boendeort eller yrke, för att garantera anonymiteten.

Efter att uppsatsen godkänts kommer vi att informera intervjudeltagarna om våra resultat. Vi kommer även att förstöra ljudupptagningarna från intervjuerna för att garantera anonymiteten.

2 BAKGRUND – VÄLFÄRDSPOLITIKEN I DE UTVALDA LÄNDERNA

Här ges en kortfattad beskrivning av socialpolitiken i Sverige, Tyskland och USA, på de för undersökningen aktuella områdena; sjukvård, försäkringar och bidrag, utbildning samt pensioner. Avsnittet avslutar med några jämförelser mellan ländernas utbildningsresultat, hur mycket pengar de lägger på olika välfärdspolitiska områden samt i vilken grad deras system minskar klasskillnader och skapar jämlikhet.

2.1 TYSKLANDS VÄLFÄRDSPOLITIK

Tysklands sjukvård, arbetslöshetsförsäkring och utbildningssystem beskrivs kortfattat.

2.1.1 *Det tyska socialsystemet*

Alla har rätt till pension. Beloppet beror på hur mycket personen haft i lön. Alla medborgare är tvungna att ha en ”pensionsförsäkring”. Dock delar arbetstagaren och arbetsgivaren på beloppet. De som är anställda av staten får statlig pension och behöver inte betala in i en ”pensionsförsäkring”.

I sjukvårdsförsäkringen måste alla vara med som är arbetare, pensionärer, studenter, arbetslösa, konstnärer och arbetstagare som har en viss inkomst. Arbetstagare som överskrider en viss gräns, självständiga och personer som är anställda av staten kan vara med i en privatsjukförsäkring. Hur mycket man måste betala för sjukförsäkringen beror på åldern, inkomsten och personens hälsa. Sjukförsäkringen står för läkarebesök, medicin, bidrag när kvinnor är mammalediga och sjukpenning. De som har en privatförsäkring måste betala allt i förväg. De betalar det som de själva ”utnyttjar”. Senare får de beloppet tillbaka från försäkringen. De som har en statlig försäkring får välja en sjukförsäkring eftersom det finns många olika. I Tyskland finns inga vårdcentraler utan alla läkare har egna praktiker. Patienten kan alltså själv bestämma vilken läkare hon eller han vill kontakta.¹⁵

Egentligen har alla rätt till ekonomiskt stöd, dock finns det några undantag: Personer under 15 och över 64 år får inte stöd, personer som aldrig har arbetat har inget rätt till arbetslöshetsbidrag, och inte heller personer som inte är bosatta i Tyskland.¹⁶

Ytterligare kallas arbetsbidraget ”Hartz IV” sedan år 2005. Förändringar som skedde 2005 var att man som arbetslös fick ha ”minijobs” och man fick, med statlig hjälp, grunda ett eget företag. Målet med detta är att ge arbetslösa en chans att integreras på arbetsmarknaden igen.¹⁷ Hur högt bidraget är beror på hyran, eventuella barn, sjukdomar och hur mycket en eventuella partner tjänar.¹⁸

”Beamtenstatus”

I Tyskland finns så kallade ”Beamte”, som kan översättas med högre tjänsteman, de är anställda av staten. År 2004 var 1 617 000 människor av den tyska befolkningen anställda som högre tjänsteman.¹⁹ De som är det har helt andra förutsättningar än de andra medborgarna. Ämbetsmän kan till exempel gå i pension när de har fyllt 55 år. Vidare är de anställda på livstid och det innebär att de inte kan bli uppsagda. Högre tjänstemän i Tyskland får inte heller lön utan de blir avlönade och får pengarna redan i början av månaden. För ämbetsman är det obligatoriskt att vara sjukförsäkrade, de är privatförsäkrade och får vård snabbare än de med

¹⁵ Lachmann (2006) s. 279.

¹⁶ Sozialeistungen

¹⁷ Sozialeistungen

¹⁸ Sozialhilfe 24

¹⁹ Der öffentliche Dienst in Deutschland

annan försäkring. Dessutom får en ämbetsman högre nettolön även om bruttolönen är lika hög som för en privatanställd, eftersom de betalar en lägre procent av lönen i skatt.²⁰

2.1.2 Det tyska skolsystemet

Efter fyra år grundskola måste eleverna välja om de går till "Hauptschule", "Realschule" eller gymnasiet. Gymnasiet förbereder till högskolestudier, medan de andra skolorna förbereder till en yrkesutbildning. Kvalitén och systemet av skolorna kan vara mycket olika i de olika förbundsstaterna. I några stater är grundskolan på sex år istället för fyra. Efter de åren måste föräldrarna bestämma till vilken skola barnen ska. Till årskurs tio (eleverna är 16 år då) går alla tre olika skolorna parallellt. De som har besökt "Haupt- eller Realschule" har möjligheten att göra en yrkesutbildning. De som har haft bra betyg på Realschule har även möjlighet att gå vidare till gymnasiet. Chansen att få bra betyg i det tyska skolsystemet är i hög grad kopplad till föräldrarnas utbildnings- och klassbakgrund, eftersom man till exempel måste betala skolböckerna själva och läxor ges på nya kunskaper, vilket förutsätter att föräldrarna kan hjälpa barnen. Att klara av att komma in på gymnasiet är därför inte någon självklarhet och för många elever med till exempel arbetslösa föräldrar, nästan en omöjlighet. Efter årskurs tio fortsätter en treårig gymnasieutbildning och arbetssättet liknar redan där högskolestudier. Eleverna har möjlighet att läsa några ämnen mer än vad studietakten kräver. I några förbundsstater finns även möjligheten att ta studenten redan efter två år.²¹

Varje förbundsstat har en "Landesschulbehörde". Deras uppgifter är att övervaka skolorna och att ge råd.²² Ytterligare har varje land en skollag som består av cirka 200 paragrafer.²³

2.2 SVERIGES VÄLFÄRDSPOLITIK

Sveriges sjukvård, arbetslöshetsförsäkring och utbildningssystem beskrivs kortfattat.

2.2.1 Det svenska socialsystemet

Alla har rätt till pensionen. Beloppet avgörs av personens hela livsinkomst fram till det att den väljer att gå i pension. Ett minsta garanterat belopp finns dock. Inbetalning till det statliga pensionssystemet sker genom att arbetsgivaren betalat in en procentuellt uträknad summa av arbetstagarens lön varje månad.

Pensionssystemet är uppdelat i tre delar, inkomstpension, premiepension och garantipension. Inkomstpensionen avgörs av den totala livsinkomsten och påverkas dessutom av Sveriges ekonomiska tillväxt, och ökar och minskar beroende på om den är positiv eller negativ. Normalt är pensionsålder 65 år, beloppet blir dock betydligt högre för varje år man väntar med att ta ut pension efter detta och betydligt lägre om man tar ut pensionen tidigare än vid 65 år. Premiepensionen är den del av pensionen som varje person själv får placera i den fond, av de ca 800 fonder som finns att välja på, som de tror kommer att ge bäst avkastning. Garantipensionen ger de som inte själva arbetat upp till en tillräcklig pension en lägsta garanterad pension. 2010 låg den på 7526 kr per månad (före skatt) för den som är ogift och något lägre för den som är gift. Pensionärer har även rätt till bostadstillägg på maximalt 93 % av bostadskostnaden per månad, på den del som inte överstiger 5000 kr.

Utöver detta har många tjänstepension eller sparar själva i privata pensionsförsäkringar. I Sverige omfattas ca 90 % av löntagarna av kollektivavtal, i vilka tjänstepension är inkluderat, tjänstepensionen utgör ett komplement till den allmänna pensionen.²⁴

De flesta som arbetar i Sverige betalar in till en arbetslöshetsförsäkringskassa. Avgifterna till denna varierar mycket beroende på vilket yrke den är knuten till, det finns ca 35 olika kassor i

²⁰ Focus Money Online

²¹ Schulratgeber

²² Niedersächsisches Kultusministerium.

²³ Schule und Recht.

²⁴ Det svenska pensionssystemet

Sverige. Arbetslöshetsersättningen består av en grundersättning på 320 kr per dag och en inkomstbortfallsförsäkring på 80 procent av den tidigare lönen, dock max 680 kr per dag. Det totala ersättningsbeloppet blir då max 14960 kr per månad. För att få ersättning måste arbetstagaren ha varit medlem i a-kassan i minst ett år och arbetat i minst sex månader.²⁵ Den som inte är med i någon arbetslöshetskassa har möjlighet att få ersättning från den statliga Alfa-kassan.²⁶

De flesta som inte uppfyller arbetsvillkoren för att få arbetslöshetsersättning kan om de saknar inkomst och sparade pengar, få försörjningsstöd i form av socialbidrag från kommunen den bor i. Stödet är dock väldigt lågt, ofta ca 2800 kr per månad utöver bidrag till boendekostnad. Personer under 21 år har inte rätt till bidrag, deras föräldrar har försörjningsplikt för dem.

Sjukvården bedrivs i Sverige främst i landstingskommunal regi. Sjukvården i Sverige är kraftigt subventionerad av staten, offentligt finansierad via skattsedeln, och ett besök på en läkarmottagning kostar mellan åttio och tvåhundra kronor. Alla svenska medborgare har rätt till alla typer av sjuk- och hälsovård, såväl akut-, som när-, preventiv- och specialistvård. Helt privat vård existerar och de som köper denna har möjlighet att få vård inom kortare tid. De senaste åren har det även blivit vanligt med privata sjukhus som tar emot patienter som landstinget betalar för. För svenska medborgare är all hälso- och sjukvård och all tandvård gratis upp till 19 års ålder.²⁷

2.2.2 Det svenska skolsystemet

Det svenska skolsystemet är utformat så att det styrs av staten; genom lagar, förordningar, läroplaner samt kursplaner. Dessa anger skolverksamhetens mål och riktlinjer. Huvudansvaret för grundskolan, gymnasiet och den kommunala vuxenutbildningen har kommunerna. Uppföljning, utvärdering och utveckling sköts av den nationella skolmyndigheten skolverket. Detta för att garantera en likvärdig utbildning.²⁸ I skollagen står fastställt att:

Alla barn och ungdomar ska, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Utbildningen ska inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den anordnas i landet.²⁹

Den nioåriga grundskolan är obligatorisk, så alla barn/ungdomar mellan sju och 16 år har skolplikt. Vanligtvis börjar barnen första klass i sjuårsåldern, få utnyttjar möjligheten att börja tidigare, vid sex års ålder, utan deltar i stället i den frivilliga förskolan. Så gott som alla elever studerar efter grundskolan vidare i den treåriga, frivilliga gymnasieskolan. Gymnasieutbildningen är indelad i kurser och varje kurs har en kursplan. I alla program ingår A- kursen i svenska, engelska, matematik, naturkunskap, samhällskunskap, estetisk verksamhet, idrott och hälsa och religionskunskap. I varje program fördjupar eleverna sig i ämnen som är karaktäristiska för programmet. Senare i utbildningen har eleverna möjligheten att specialisera sig. På exempelvis livsmedelprogrammet kan eleverna välja mellan bageri eller konditori. Det finns även lokala inriktningar som är typiska för en viss region eller som startas på grund av hög efterfrågan.³⁰

Ibland kan det vara så att eleverna inte hittar ett program som passar dem. Då kan skolan göra ett specialanpassat program, som består av alla nationella kärnämnen och andra nationella

²⁵ Akademikernas A-kassa, Regler

²⁶ Alfakassan

²⁷ Vårdguiden, Så funkar det, Hälso- och sjukvård

²⁸ Skolverket (2000), ss. 3- 4.

²⁹ Skollagen (1985:1100), 1 kap 2 paragrafen.

³⁰ Rydman (2000), ss. 8- 11.

kurser.

Gymnasieskolan har både yrkes- och studieförberedande program. Än så länge ger samtliga gymnasieutbildningar högskolebehörighet.³¹ Om den nya gymnasiereformen Gy2011 går igenom kommer dock endast de studieförberedande utbildningarna ge högskolebehörighet.³² Sverige har traditionellt haft en välutvecklad vuxenutbildning, men den har de senaste fyra åren minskats ner. Regler som försämrar antagningsmöjligheterna till högskolan för de som läst in kurser på komvux, är också på väg att införas.

Nivån på den svenska skolan är av internationellt god standard enligt jämförelser som genomförs årligen.³³

Den svenska eftergymnasiala utbildningen är gratis men tillhandahåller inte litteratur som den förgymnasiala. Alla som är behöriga att söka till högskolan och kommer in på en utbildning går där gratis men bekostar själv, oftast genom ett offentligt finansierat studielån och studiebidrag studiematerial, boende och uppehälle. Bidraget får studenten behålla, men lånedelen ska efter studiernas avslutande återbetalas. Målet är att eftergymnasial utbildning ska vara tillgängligt för alla som vill.

2.3 USA:s VÄLFÄRDSPOLITIK

USA:s sjukvård, arbetslöshetsförsäkring och utbildningssystem beskrivs kortfattat.

2.3.1 Det amerikanska socialsystemet

USA var sena att utveckla sociala skyddsnet, idag har staten och delstaterna olika program för att hjälpa de svagaste i samhället men fortfarande sätts stor tilltro till marknadslösningar och individens eget ansvar. Alla medborgare har rätt till pension efter 65 års ålder och arbetslöshetsförsäkring är obligatorisk. Några delstater har mer utvecklade socialförsäkringssystem men de i flesta stater är invånarna beroende av privata alternativ. Olika typer av socialbidrag finns, men efter att hårdare regler för dessa infördes under 1990-talet blir de allt svårare att få ut. I USA finns många hemlösa och nästan en fjärdedel av dessa är barn under 18 år. Det finns ingen tillförlitlig statistik på hur många människor som är hemlösa i USA, men i december 2008 uppgav ansvariga i 19 av 25 tillfrågade städer att problemet ökade.³⁴ Mörkertalet är mycket stort eftersom myndigheternas statistik endast baserar sig på antalet tillgängliga platser på härbärgen, vilka uppgår till 750 000. Hela 35 miljoner amerikaner är fattiga nog att få utnyttja möjligheten till matkuponger och i flera städer finns tältstäder med hemlösa (som alltså inte finns med i statistiken).³⁵

Sjukförsäkring tecknas privat, ofta genom arbetsgivaren. 2010 saknade dock 45 miljoner amerikaner sjukförsäkring. Den statliga sjukförsäkringen Medicaid ger fattiga möjlighet till vård, men det är enbart akutvård som inkluderas.

2.3.2 Det amerikanska skolsystemet

Utbildning tillhandahålls i USA huvudsakligen av den offentliga sektorn. Kontroll och finansiering sker på tre olika nivåer, federal, delstat (motsvarande landsting) och "local" (ungefär kommunal).

Offentlig utbildning är tillgänglig för alla. Läroplanerna, finansiering, undervisning och annan politik sätts genom lokalt folkvalda skolstyrelser med jurisdiktion över skoldistrikt, men med hänsyn till många direktiv från staten. Skoldistrikt är oftast fristående från andra lokala

³¹ Skolverket (2000), ss. 3- 4.

³² Skolverket, Ny gymnasieskola Gy2011 (2010-04-20)

³³ Skolverket (2000), ss. 3- 4.

³⁴ Rizvi, Haider (2009) Fria tidningen

³⁵ Henriksson, Karin (2010) Svenska Dagbladet

distriktstindelningar och med egen budget. Utbildningens utformning och standardiserade tester bestäms oftast på delstatsnivå.

Utbildning är obligatoriskt för barn i USA. Med variationer stat till stat börjar skolplikten mellan 5 och 8 års ålder och är obligatorisk upp till mellan 14 och 18 års ålder, beroende på stat. Fler och fler stater har börjat höja den obligatoriska skolåldern till 18 år. Cirka åttiofem procent av alla barn går i offentlig skola som är gratis till skillnad från de privata alternativen. De privata alternativen har heller inga krav att motta studenter utan väljer helt själva vilka elever de vill ta emot och till vissa privata skolor är antagningen extremt selektiv.

Den obligatoriska utbildningen kan uppfyllas genom såväl offentliga skolor, av staten godkända privata skolor eller ett godkänt hemskolningsprogram. De flesta offentliga och privata skolor är indelade i tre nivåer, grundskolan, högstadiet och gymnasiet. Eftergymnasial utbildning, ”college”, regleras separat.

Den som slutfört gymnasiet och vill gå på högskola eller universitet går en grundutbildning, till exempel ett så kallat ”Community College”. Universiteten är antingen offentliga, statligt finansierade, eller privata. Den största andelen studenter, upp till sjuttio procent, saknar förmåga att betala utbildningsavgifterna och är beroende av lån eller stipendier. De allra flesta högskolor och universitet, förutom några få välgörenhetsbaserade, tar ut en avgift. Generellt sett är privata skolor mycket dyrare än offentliga. Eftersom delstaten delfinansierar sitt eget universitet är det mycket dyrare att gå på ett offentligt universitet i en annan delstat än där man bor. Medelkostnaden för undervisning på ett universitet i den stat man bor var 2009 ca femtiotusen svenska kronor per läsår. För studenter från en annan stat är priserna ofta jämförbara med vad det kostar att gå på privata universitet. Undervisning ett år på ett privat universitet kan kosta allt mellan dryga hundratusen och ända upp till trehundrafemtiotusen kronor per år. Till dessa kostnader tillkommer sedan utgifter för boende och levnadskostnader, dryga fyrtio- till åttiotusen kronor till. Statusen för en utbildning är avsevärt olika beroende på vilket universitet man läst vid.³⁶

2.4 PISA 2006 – JÄMFÖRELSE MELLAN LÄNDERNA

År 2006 gjordes OECDs internationella studie PISA (Programme for International Student Assessment) för tredje gången i 57 länder. Elever fick göra olika prov och enkäter där kunskap om naturvetenskap, läsförståelse och matematik testades. Om man tittar på resultat i naturvetenskap syns att Tyskland fick bästa resultatet. Landet fick 516 poäng. Sverige däremot fick bara 503 poäng. De lägsta poängen av de tre länderna vi undersöker fick USA, 489 poäng och ligger därmed under OECDs genomsnitt som är på 500 poäng.³⁷

Vad gäller läsförståelse är Sverige, med 507 poäng, bättre än Tyskland, som fick 495 poäng. USA verkar inte ha deltagit på detta prov. Angående resultat i matematik är Sverige (502 poäng) och Tyskland (504 poäng) väldigt lika. USA hamnar med 474 poäng under OECDs genomsnitt igen, som är på 498 poäng.³⁸

Ytterligare kom fram i PISA att elevernas socioekonomiska bakgrund påverkar deras grad av miljökännedom. Eleverna som har en sämre socioekonomisk bakgrund är ser positivt till framtiden, enligt PISA. Vad gäller ett likvärdigt skolsystem är Sveriges skolsystem ett av de mest likvärdiga bland OECD länderna, hävdar PISA.³⁹

³⁶ Education in USA, National Center for Education Statistics

³⁷ Skolverket (2007), s.9.

³⁸ Skolverket (2007), ss. 13- 15.

³⁹ Skolverket (2007), ss. 19- 20.

2.5 VÄLFÄRDSPOLITIK – EN JÄMFÖRELSE MELLAN LÄNDERNA

Undersökningar visar att Sverige ligger längst upp på listan vad gäller utgifterna av sociala tjänster (35,2 procent av BNP). Även Tyskland finns i den översta delen av listan med 31,7 procent av BNP. Dock har USA inte lika höga siffror. Bara 19,6 procent av BNP spenderas för sociala tjänster.⁴⁰ Vad gäller arbetslösheten har Tyskland flest arbetslösa medborgare (9,9 procent.) I Sverige är 6,6 procent arbetslösa och i USA bara 5,6 procent. Dock menar Hill att det kan finnas även stora skillnader inom landet. I Östtyskland exempelvis är arbetslösheten mycket högre än i Västtyskland.⁴¹ Vad gäller utgifterna på sjukvård ligger USA på topp med 15 procent av BNP. Tyskland spenderar 11,1 procent av BNP för sjukvård och Sverige bara 9,2 procent.⁴² I Sverige spenderas mest för långtidssjukvård för äldre, 2,89 procent av BNP. I USA spenderas bara 1,29 procent och i Tyskland 1,14 procent av BNP. Enligt Hill är Sverige ett land som har höga offentliga utgifter för långtidssjukvård. I USA däremot är utgifterna privat eller non- institutionella.⁴³ Vad gäller utbildning är utgifterna, med 7 procent av BNP högst. Sverige spenderar 6,5 procent för utbildning och Tyskland bara 5,3 procent av BNP. Hill hävdar att i nästan alla länder, förutom USA, är den offentliga utgiften för utbildningen högre än den privata.⁴⁴ Vad gäller fattigdom lever 17 procent av befolkningen i USA under 50 procent av den genomsnittliga inkomsten. I Tyskland ligger siffran på 8,3 procent och i Sverige bara på 6,5 procent. Enligt Hill har de skandinaviska lägst fattigdom och ojämlikheter i världen.⁴⁵

Gøsta Esping-Andersen har jämfört hur väl några aspekter av USA, Tysklands och Sveriges socialförsäkringssystem bidrar till att minska klasskillnader och skapa jämlikhet, vad han kallar deras dekommodifierande effekt, år 1980. Han kommer fram till att Sverige har mycket högre dekommodifierande effekter i sina pensionsförsäkringssystem än Tyskland och Sverige, Tyskland knappt märkbart bättre än USA. Sverige har mycket bättre dekommodifierande effekt på sitt sjukvårdsförsäkringssystem än USA och lite bättre än Tyskland. Arbetslöshetsförsäkringssystemet är i Sverige ungefär lika dekommodifierande som i USA och Tysklands har något litet högre dekommodifierande effekt.⁴⁶ Då Esping-Andersen summerar den totala poängen i socialförsäkringssystemens dekommodifierande effekt 1980 når USA 13,8; Tyskland 27,7 och Sverige 39,1.⁴⁷

Enligt Esping-Andersen har alltså utformningen av socialförsäkringssystemet i Sverige den mest klassutjämnande och jämlikhetsskapande effekten, Tyskland ligger inte långt efter, men USA's system knappt alls har dessa effekter. Arbetslöshetsförsäkringssystemet är det som länderna kommer närmast varandra vad gäller den dekommodifierande effekten, då har Tyskland högst resultat och Sverige och USA hamnar ungefär lika. Enligt Stefan Svallfors garanterar den svenska välfärdspolitiken vissa grupper, som ensamstående föräldrar, gamla, långtidssjuka och arbetslösa, en levnadsstandard som är bättre än vad de skulle uppnått i ett rent marknadssystem. Den svenska välfärdspolitiken har även, små men ändå, klassmässigt omfördelade effekter.⁴⁸ Enligt Svallfors är missbruksdimensionen, fusket, mycket litet. Underutnyttjandet av bidragen är mycket större.⁴⁹

⁴⁰ Hill (2006), s.20.

⁴¹ Hill (2006), ss. 98-99.

⁴² Hill (2006), s.129.

⁴³ Hill (2006), s. 146.

⁴⁴ Hill (2006), s. 165.

⁴⁵ Hill (2006), s. 199.

⁴⁶ Esping-Andersen (1998), s. 50.

⁴⁷ Esping-Andersen (1998), s. 52.

⁴⁸ Svallfors (1989), s. 41.

⁴⁹ Svallfors (1989), s. 42.

3 TIDIGARE FORSKNING OCH TEORI

Här presenteras teorier kring välfärdspolitik, välfärdsstaten och attityder. Samt tidigare forskning om attityder till välfärdspolitik.

3.1 VÄLFÄRDSPOLITIK – DEFINITIONER OCH TEORIER

Här presenteras olika definitioner av och teorier om välfärdspolitik och välfärdsstater.

3.1.1 *Välfärdspolitik och välfärdsstater – några definitioner*

Svallfors definierar välfärdspolitik som: ”arrangemang för offentligt reglerad, men inte nödvändigtvis statligt organiserad, mänsklig reproduktion”⁵⁰. Svallfors ser även Therborns definition, som han citerar, som användbar:

De åtgärder och arrangemang som anges med ordet ’välfärdsstat’ har att göra med statens åtgärder för den enkla och den utvidgade reproduktionen av befolkningen, att hålla den senare vid liv, att garantera dess intergenerationella reproduktion, att öka dess kvantitet, kvalitet och/eller dess levnadsvillkor.⁵¹

Svallfors avgränsar definitionen och delar in välfärdspolitiken i fyra områden:

- 1 Socialförsäkringar (arbetsskade-, pensions-, sjuk-, arbetslöshets- och familjeförsäkringar)
2. Fria eller subventionerade tjänster (sjukvård, utbildning, barnomsorg, äldreomsorg)
3. Individuell prövad hjälp (bostads- och socialbidrag, vård av socialt utslagna)
4. Intervention för att underlätta marknadsreproduktion (arbetsmarknadspolitik, bostadspolitik, varusubventioner)

Gøsta Esping-Andersen gör vad han kallar en omspecificering av välfärdsstaten.¹ Han skapar begreppet *dekommodifiering*⁵² för att jämföra välfärdsstater och samhällen. Med dekommodifiering menar Esping-Andersen i vilken grad människors levnadsstandard gjorts oberoende av marknaden, genom sociala rättigheter har medborgarna inte längre status av varor på en marknad. Ett anti-stratifierande samhälle strävar efter jämlikhet och solidaritet och minskar befintliga status eller klasskillnader. Ett stratifierande samhälle skapar och ökar klyftor.⁵³

Esping-Andersen delar in välfärdsstater i tre olika grupper efter deras sociala rättigheter och välfärdsstatens stratifiering, beroende på hur arrangemangen mellan stat, marknad och familj ser ut. Han kallar grupperna för den liberala välfärdsstaten, den korporativa välfärdsstaten och den socialdemokratiska regimtypen av välfärdsstat.⁵⁴

Den *liberala välfärdsstaten* beskriver Esping-Andersen som karakteriserad av behovsprövad assistans, obetydliga universella transfereringar, eller obetydliga socialförsäkringsplaner som dominerande. Bidrag ges framförallt till låginkomsttagare. Traditionella liberala arbetsetiknormer har begränsat sociala reformer, med tankar om att arbete alltid ska framstå som ett bättre alternativ än ersättningar/bidrag, och nivåer på dessa satta därefter. Kriterier för att få ersättningar/bidrag är därför ofta stränga och gör att det blir starkt stigmatiserande. Staten förlitar sig på och uppmuntrar marknaden, passivt genom låga nivåer, eller aktivt genom att subventionera privata välfärdslösningar.

⁵⁰ Svallfors (1989), s. 38.

⁵¹ Svallfors (1998), d. 37. (citat från Therborn)

⁵² Med dekommodifiering menar Esping-Andersen i vilken grad människors levnadsstandard gjorts oberoende av marknaden, genom sociala rättigheter har medborgarna inte längre status av varor på en marknad. Ett anti-stratifierande samhälle strävar efter jämlikhet och solidaritet och minskar befintliga status eller klasskillnader. Ett stratifierande samhälle skapar och ökar klyftor.

⁵³ Esping-Andersen (1998), ss. 21- 23.

⁵⁴ Esping-Andersen (1998), s. 26.

Konsekvensen av den liberala välfärdsstaten blir minimala dekommodifierande effekter, sociala rättigheter blir begränsade och skapar en stratifieringsordning med relativ jämlikhet mellan de som tar emot statliga ersättningar/bidrag, en marknadsdifferentierad välfärd inom majoriteten och en klasspolitisk dualism mellan dessa två grupper. Esping-Andersen använder sig av USA, Kanada och Australien som arketyperiska exempel på denna, liberala, typen av välfärdsstat.⁵⁵

Den andra typen av välfärdsstat kallar Esping-Andersen för den *korporativa välfärdsstaten*. Med dessa menar han historiskt korporativistiska stater som anpassat sig till den nya efterindustriella klasstrukturen. Det är konservativa, starkt korporativistiska stater med en liberal syn på marknaden som effektiv och ingen framträdande dekommodifiering. Dominerat har istället bevarande av differentiering efter status, rättigheter är därför starkt kopplat till klass och status. Privata försäkringar spelar en mindre roll, men staten är ändå inriktad på ett upprätthållande av statuskillnader, varför den omfördelningseffekten blir försumbar. Även kyrkan och dess önskan att bevara traditionella familjeförhållanden spelar en stark roll, systemet gynnar därför att kvinnan stannar hemma och tar hand om hem och barn. Till denna korporativa välfärdsstat räknar Esping-Andersen länder som Österrike, Frankrike, Tyskland och Italien.

Som tredje typ anger Esping-Andersen vad han kallar den *socialdemokratiska välfärdsstaten*, vilket också är den minsta gruppen. I denna är universalism och dekommodifiering av sociala rättigheter utsträckt även till den nya medelklassen. En välfärdsstat skapad av socialdemokratin, med jämlikhet som målet istället för de andra välfärdsstatsytpernas mål att uppnå en lägsta jämlikhetsnivå. Alla ingår i samma försäkringssystem, men försäkringsbeloppen anpassas efter individens lönenivå, så alla täcks av systemet och blir beroende av det så de känner att de vill betala för det. Typiska socialdemokratiska välfärdsstater är de nordiska länderna.

Esping-Andersen betonar dock att alla länder kan ha inslag som hör hemma inom någon av de andra ytperna av välfärdsstat än den de huvudsakligen karakteriseras som.

I analysen av välfärdspolitik ser Svallfors det som användbart att dela in den i ett antal dimensioner. Såsom att skilja innehåll från form, vad välfärdspolitikern åstadkommer från hur, alltså utfall (fördelningsmässiga effekter som omfördelning och jämlikhet) från administration. Vidare kan man ur båda dimensioner bryta ut en kostnadsdimension. Svallfors tar upp ytterligare en dimension, missbruksdimensionen, som berör välfärdspolitikens eventuella negativa effekter på arbetskraftens kvantitativa och kvalitativa utbud (tex gör den människor latare?); dels eventuellt fusk och snyltande på välfärdspolitikern. Enligt Svallfors är inbillat eller verkligt missbruk framgångsrikt kan användas i politiska angrepp på välfärdspolitikern.⁵⁶

3.1.2 Välfärdsstaten i förändring

Anthony Giddens, en brittisk sociolog och samhällsforskare, diskuterar fenomenet välfärdsstat. Giddens är till exempel intresserad av hur övergången från klassindelade samhällen till klassamhällen ser ut, dvs. han menar att klassamhällen har förändrats. Den sociala interaktionen är inte längre avgörande för utformningen av livsformer utan den ständigt föränderliga relationen mellan social integration och systemintegration påverkar detta. Vidare anser Giddens att det finns större kontrollmöjligheter nu för tiden och att detta hänger samman med utvecklingen av nationalstaten och ökade möjligheter att lagra information om medborgarna. Följderna är dock att det skapas ett behov av att definiera olika kategorier av människor och olika typer av sociala problem.

⁵⁵ Esping-Andersen (1998), ss. 26- 27.

⁵⁶ Svallfors (1989), ss. 39- 40.

Alla moderna nationer är välfärdsstater, dock har Sverige utvecklat ett annorlunda sätt att hantera sociala problem, menar John Rogers. Det är nämligen så att den moderna välfärdsstaten och socialdemokratins utvecklades samtidigt och detta medför att den svenska välfärdsstaten uppfattas ofta som ett socialdemokratiskt verk. På 1920-talet lanserades det svenska folkhemmet. Tanken var att Sverige, under socialdemokratins ledning, skulle bli ett hem för alla. På 1930-talet skapades sedan den moderna välfärdsstaten och på 1950-talet uppkom nya välfärdsreformer.⁵⁷ Det som även är speciellt med det svenska välfärdssystemet är strukturen. Systemet är byggt på principer som är universalistiska, jämlikhetssträvande och effektfulla. Ytterligare var det svenska systemet under efterkrigstiden till 1975 ett unikt system vad gäller effektivitet och socialpolitik.⁵⁸ Dessutom kan Sverige kallas för den mest utvecklade välfärdsstaten skriver Alcock & Craig. Sverige ligger även på en hög nivå vad gäller sociala förmåner och rättigheter. Enligt författarna har Sverige inte förändrats som välfärdsstat genom tiden. Under 1930-talet var Sverige under starkt inflytande av det tyska Bismarcksystemet. Dock var de ”gyllene åren” av den Svenska välfärdsstaten från 1950-talet till 1970-talet, eftersom ekonomin fungerade väl. Dock kom en ekonomisk kris i början av 1990-talet, som gjorde att arbetslösheten ökade. Det har dock blivit bättre igen de senaste åren, menar Alcock & Craig: Arbetslösheten minskade och de offentliga utgifterna är i balans igen.⁵⁹ Vad gäller bidrag erbjuder den svenska välfärdsstaten föräldrapengar, barnbidrag, sjukpenning, sjukvård, pension, bostadsbidrag och utbildning och omsorg för alla barn.⁶⁰

I slutet av 1700-talet rådde en revolution i Europa. Detta medförde att det uppkom nya problem för staten och samhället. I slutet av 1800-talet skaffades därför en sociallag i Tyskland. Tanken med detta var att inte den enskilda individen kan lösa ett problem utan att det är staten som ska hjälpa när det finns behov av det. Det var rikskanslern Bismarck som introducerade dessa lagar i Tyskland. Han såg till att det fanns en sjukdoms-, olycks- och åldersförsäkring. På det viset blev Tyskland en förebild för en del stater vad gäller socialpolitiken.⁶¹ Tyskland har dock, i motsatsen till Sverige, genomgått stora förändringar genom åren. Först var det tyska riket, sedan Weimar republiken. 1919- 1933 var Tyskland den första tyska demokratin. Innan andra världskriget var Tyskland det tredje riket och efter andra världskriget delades Tyskland i öst och väst. Tyskland återförenades 1990. Idag består Tyskland av 16 delstater. Ändå är Tyskland som välfärdsstat ett tryggt land, skriver Alcock & Craig. Mer än 90 procent har en socialförsäkring för ålderdomen och omsorg. Även är fattigdomen under det europeiska genomsnittet. Ett problem är dock att de gamla östtyska medborgarna blir ”vinnare” eftersom de aldrig själv har betalat pension. Ytterligare är arbetslösheten i Östtyskland mycket hög (20 procent) och den ekonomiska expansionen går mycket trögt.⁶²

USA som välfärdsstat ser annorlunda ut. Clarke & Fox Piven undrar om man överhuvudtaget kan använda begreppet välfärdsstat eftersom USA har inget starkt och centraliserat välfärdssystem. Man kan dock säga att välfärden börjades på 1930-talet i USA inom med att det skapades ett program som hjälpte arbetslösa arbetare. Senare skaffades även ett pensions och bidragssystem. Ett drastiskt problem är dock sjukvården. Kostnaderna är höga och de täcks av olika organisationer.⁶³

⁵⁷ Isaacs (2002), s. 13.

⁵⁸ Isaacs (2002), s.19 -20.

⁵⁹ Alcock & Craig (2001), ss. 143-149.

⁶⁰ Alcock & Craig (2001), ss. 157-159.

⁶¹ Isaacs (2002), ss. 87-88.

⁶² Alcock & Craig (2002), ss. 161-176.

⁶³ Alcock & Craig (2002), s. 26.

3.1.3 Skillnader mellan USA och Europas välfärdspolitik - en historisk förklaring

Alberto Alesina och Edward L. Glaeser beskriver i *Fighting Poverty in the US and Europe*, USA och Europa som båda bestående av demokratiska samhällen och ser ytterligare likheter i att båda har lika kulturella och religiösa rötter, samt att det finns välfärdssystem i bägge. Frågan de ställer sig är varför välfärdssystemens utveckling har skilt sig så drastiskt mellan de båda kontinenterna.⁶⁴

En ytterligare fråga författarna ställer sig är varför amerikanerna inte vill avsätta mer pengar till olika offentliga bidrag för de fattiga. Vad gäller välgörenhet är nämligen amerikanerna mycket generösa. Enligt Alesina & Glaeser är ojämlikheten mellan föreskatt inkomsterna högre i USA än i Europa. De menar att USA är en "winners take it all" samhälle. Europa har mer jämlika inkomster. Vad gäller medborgarnas åsikter, tror många amerikaner att deras samhälle är mobilt, medan européerna tycker att de fattiga är fångade i situationen. Ytterligare tror 71 procent av amerikanerna att de fattiga kunde ändra sin situation om de skulle arbeta hårt, medan bara 40 procent av européerna har samma åsikt.⁶⁵ Dessutom tror amerikanerna att de fattiga är lata, medan européerna tycker att de fattiga befinner sig i en olycklig och jobbig situation. En ytterligare skillnad är att senaten, under olika perioder, stoppade utbredningen av välfärdsstaten.⁶⁶

Om man tittar på de statliga utgifterna för olika socialprogram år 1998, ser man att USA investerar 14,6 procent av BNP, medan Tyskland investerar 27,3 procent och Sverige 31 procent.⁶⁷ Dessutom ger Alesina & Glaeser ett exempel på hur en genomsnittlig familj skulle ha det i USA, Tyskland och Sverige. Om föräldrarna hade varit fabriksanställda hade de tjänat 2498 \$ i USA, 2561 \$ i Tyskland och 1880 \$ i Sverige. Dessutom skulle familjen ha fått barnbidrag i Tyskland (2010 är det 184 €⁶⁸ = 1801 SEK i månaden) obligatoriskt till barnet är 18 år och Sverige. I Sverige får föräldrarna 1050 SEK⁶⁹ för barnet, till det har fyllt 16 år. I USA skulle familjen inte få barnbidrag. Vad gäller sjukvården finns det ett sjukvårdssystem i både Tyskland och Sverige, som inkluderar kostnader för läkar- och sjukhusbesök. De mesta kostnaderna täcks av statligbidrag. Om en familjemedlem i USA hade blivit sjuk hade hon inte fått ekonomiskt stöd av staten. Dessutom finns bara fem stater i USA som erbjuder sjukersättning medan detta är obligatoriskt i Tyskland och Sverige. Ersättningen är upp till 70 procent, respektive 80 procent. Dessutom finns i alla tre länder ersättning för arbetsoförmåga. I USA och Tyskland måste man dock ha arbetat i fem år innan man får ersättning. I Sverige räcker det med tre år. I USA grundar sig beloppet dock på arbetarens månadslön, medan man får en minimum ersättning i Sverige. I Tyskland är månadslönen och arbetstiden avgörande. Dessutom finns det bidrag i Sverige (socialbidrag) och Tyskland (Sozialhilfe) som ska förhindra fattigdom i landet. Ytterligare finns det extrabidrag i Tyskland som till exempel täcker värmekostnader och hyra. Om en amerikan inte skulle ha inkomster skulle han åtminstone få 1306 \$ i månaden. Vad gäller pensionsutgifter investerade USA bara 3,26 procent av BNP, år 1995, medan Tyskland investerade mer än dubbelt så mycket, nämligen 7,71 procent.⁷⁰

Ytterligare resonerar Alesina & Glaeser att det europeiska välfärdssystemet uppstod på grund av den militära och politiska succén av arbetarrörelsen i Europa.⁷¹

Dessutom skriver författarna att Europa är en kontinent med homogena länder. Detta innebär, menar de, att länderna har byggt upp en nationalidentitet. Därför blir det svårt att för

⁶⁴ Alesina & Glaeser (2006), s.1.

⁶⁵ Alesina & Glaeser (2006), ss. 3-4.

⁶⁶ Alesina & Glaeser (2006), s. 7.

⁶⁷ Alesina & Glaeser (2006), s. 19.

⁶⁸ Sozialleistungen

⁶⁹ Försäkringskassan

⁷⁰ Alesina & Glaeser (2006), ss. 21-25.

⁷¹ Alesina & Glaeser (2006), s. 129.

fattiga att integrera sig i samhället. USA, däremot, är ett land med olika nationaliteter och det finns fler fattiga.⁷² Ytterligare visar undersökningar att 29 % av den amerikanska befolkningen tror att fattiga är fångade i fattigdomen medan 60 % av den europeiska befolkningen har samma åsikt. Men 60 % av amerikanerna tror att fattigdom uppstår på grund av lathet. Tror bara 26 % detta i Europa.⁷³

Avslutningsvis menar Alesina & Glaeser att det alltid kommer att finnas vissa skillnader, som har stora och gamla rötter, mellan Europa och USA. I USA visar den rasistiska delningen sig i inkomstskillnader: Svarta och latinamerikanska är fattigare än vita medborgare. Ytterligare menar författarna att undersökningar visar att man visar sympati till dem som tillhör samma ras. Därför skapas en mindre generös välfärdsstat i USA eftersom den vita majoriteten inte vill gynna den ”svarta” minoriteten. Eftersom en stor andel i USA tror att fattiga är lata innebär det också att de tror att svarta och latinamerikaner är lata. I Sverige till exempel, där 95 % av befolkningen tillhör samma ras blir det mycket svårare att identifiera fattiga med hjälp av rasen. Men författarna tycker även att Västeuropa kommer förändras eftersom allt mer människor från Nordafrika och Östeuropa emigrerar dit. Eftersom USA aldrig har haft krig på sitt territorium, till skillnad mot Europa, har de aldrig haft problem med plötsliga svårigheter och fattigdom. Just detta gjorde det möjligt för socialistiska och kommunistiska partier att etableras så väl i Europa.⁷⁴

3.1.4 Teorier om attitydbildning

Att studera samhällsfenomen innebär en dubbel hermeneutik; samtidigt som den som studerar gör sina egna tolkningar, gör den eller dem de studerar tolkningar av sin situation och sitt agerande. Subjektets agerande återskapar den struktur den ingår i och strukturen i sig existerar i subjektets handlande.

Något som Anthony Giddens kallar för ”strukturens dualitet”; att strukturen både är mediet för och resultatet av de mänskliga aktiviteter som den organiserar. De för människor historiskt givna strukturerna, erbjuder, samtidigt som de sätter gränser för det möjliga, möjligheter att handla. En individs position; med avseende på till exempel kön, klass, ålder; öppnar för vissa handlingsfält och ökar chanserna för vissa föreställningsvärldar, men förutbestämmer dem aldrig.

Alternativa handlingsätt är alltid möjliga för individen.⁷⁵ Den som talar om eller studerar ett samhälle är dessutom alltid själv en del i det, alltså en del utav det som studeras och deras studerande i sig, påverkar det de studerar.

För samhällsforskningen är det, på grund utav denna strukturens dualitet, viktigt att försöka ta reda på vad människor tror och tycker om sin verklighet. Detta eftersom strukturer bärs upp av handlingar. Individens förklaringar till sina handlingar blir då intressanta, eftersom det som folk tror om ett förhållande till stor del bildar vad det är.

Attitydbildning kan enligt Stefan Svallfors ses som ett resultat av ett spel på två arenor. Vardagslivets arena, där människor gör direkta men ambivalenta och oklara erfarenheter; och den offentliga arenan där organiserade intressen driver sina strategier och formulerar sammanhängande ideologier.

Vardagslivets arena är alltså alla de sammanhang där individer själva kommer i direkt kontakt med en företeelse. Gällande välfärdspolitik kan det handla om utbetalningar av arbetslöshetskassa eller pension, besök på sjukhus och liknande. Erfarenheter som enligt Svallfors till stor del bestäms av individens position i samhället och i stor utsträckning är klass- eller könsspecifika.

⁷² Alesina & Glaeser (2006), s. 180-181.

⁷³ Alesina & Glaeser (2006), s.184.

⁷⁴ Alesina & Glaeser (2006), ss. 218-220.

⁷⁵ Giddens (1987), s. 60.

Offentlighetens arena består i första hand av de stora massmedierna men dit räknas även organisationsinterna offentligheter i vilka partier och intresseorganisationer formulerar sina program. Där skapas och bjuds politiska ideologier och program ut.

3.1.5 Välfärdens utformning och attityd

Richard Morris Titmuss har undersökt hur olika typer av organisering av välfärdsstaten, universell eller selektiv socialpolitik, leder till olika effekter, såsom stigmatisering av vissa eller en starkare eller svagare känsla av solidaritet och altruism gentemot medmänniskor.

Titmuss anser att privata lösningar ledde till alienation och att en organisation av sociala förmåner efter en privat princip, var ett hot mot den samhällsliga gemenskapen. Eftersom grupper som var marginaliserade på arbetsmarknaden; tex kvinnor, sjuka, handikappade, äldre; inte skulle ha möjlighet eller råd att teckna privat försäkringar och försäkringsbolagen skulle endast se dem som kostnadskrävande samt att de gav en alltför liten vinst. Marknaden kan inte, enligt Titmuss, skapa ett gott samhälle, eftersom den är alltför individualistisk för att ta hänsyn till och omfatta ett helt samhälle. Marknadslösningar tar ingen hänsyn till harmoni och delaktighet, Titmuss såg en väl utbyggd social sektor baserad på universella sociala förmåner och rättigheter som det enda alternativet. Detta eftersom denna gick bortom ett tillfredsställande av individuella behov och därmed skapade långsiktig social integration för alla grupper i samhället.⁷⁶ Selektivt utformad välfärd leder till stigmatisering av de individer som accepterade stödet och ger dem en känsla av skuld, skam och personligt misslyckande. Som typexempel på detta använder Titmuss USA, deras krig mot fattigdomen var enligt honom dömt att misslyckas eftersom förmåner riktade mot fattiga aldrig kan lösa det underliggande problemet. Behovsprövad socialpolitik leder ofrånkomligen till ett skapande av "vi och de" mellan ickebehövande och behövande. Därför måste man, menar Titmuss, hitta rätt balans mellan universell och selektiv välfärdspolitik, en viss mängd selektiv välfärdspolitik (som effektivt kan rikta medel till vissa särskilt behövande) fungerar i ett system som uppnår acceptans genom en större del av universalitet.⁷⁷

Enligt Titmuss leder en utformning av socialpolitiken efter universella principer till ett socialt medborgarskap. Organiserad efter selektiva principer ledde den istället till moraliskt förfall och egoism. Människor påverkas av det sätt samhället organiseras på och följer denna handlingslogik, universell eller selektiv.⁷⁸

3.1.6 Solidaritet och altruism

Socialpolitiska lektorn vid University of Dundee, Paul Spicker, presenterar sin egen teori och analys av välfärd i *The Welfare State – A general theory*. Spicker konstaterar till att börja med att "People in society are interdependent"⁷⁹, att människor till stor del konstitueras av sina sociala relationer, att "The idea of the solitary individual is one of the most pervasive myths in Western Society"⁸⁰. Vidare tar Spicker normativt ställning för att eftersom alla i ett samhälle är beroende av varandra så genererar dessa sociala relationer förpliktelser mellan människor.⁸¹ Dessa förpliktelser sträcker sig över gruppindelningar som klass, etnicitet och kön eftersom de sociala relationerna korsar dessa. Om det inte hade funnits några sociala relationer som korsade gränserna hade dessa olika kategorier bildat olika samhällen, och inte haft några förpliktelser gentemot varandra. Människor tenderar dock att ha lättare att blunda för sina förpliktelser gentemot människor som kategoriseras i grupper som står längre bort från dem

⁷⁶ Johansson (2008), s. 100; ss. 105- 107.

⁷⁷ Johansson (2008), s. 108; s. 110.

⁷⁸ Johansson (2008), s. 112; s. 115.

⁷⁹ Spicker (2000), s. 11.

⁸⁰ Spicker (2000), s. 16.

⁸¹ Spicker (2000), ss. 16- 17.

själva, tex av ett annat etniskt ursprung eller tillhörande en annan klass. Detta eftersom de har mindre kontakt med dessa och deras egna grupp isolerar sig.⁸²

Socialpsykologiska undersökningar om hur människor utvecklar altruism visar också att den omgivande miljön har stor betydelse:

Tvärkulturella undersökningar visar hur viktigt det är att ge barnen reella uppgifter och ett verkligt ansvar i familjen. En observationsstudie av altruistiskt beteende hos barn mellan tre och tio år i sex olika kulturer visade att barn i icke-industrialiserade länder (till exempel Mexico och Kenya, där man lever i storfamiljer och lär sig samarbeta och ta ansvar för varandra) betydligt oftare betedde sig altruistiskt än barn från industriländer, som kännetecknas av individualism och konkurrens. Vikten av att man redan från barnsben får ta ansvar för andra betonas ytterligare av det faktum att det enda eller det yngsta barnet genomgående är mindre benäget att hjälpa andra.⁸³

Om en person får ta ansvar för andra än sig själv utvecklar den alltså en högre grad av altruism. Får en person däremot enbart ta ansvar för sig själv i konkurrens med andra, utvecklar den i högre grad egoism.

3.1.7 Attityder till utbildning

Om vi ser på och mäter välfärd utifrån Gösta Esping-Andersens definition, att ju större dekommodifierande och antistratifierande effekt samhällen har desto högre välfärdsnivå har samhället, blir det självklart att samhällets förmåga att erbjuda likvärdiga utbildningsmöjligheter har en avgörande inverkan på välfärdsnivån. Om utbildningssystemet är stratifierande och reproducerar befintliga klasstrukturer bidrar det till en lägre välfärdsnivå. Om det istället bidrar till att splittra upp befintliga klasstrukturer, erbjuder människor så lika förutsättningar som möjligt och kvalificerar dem för marknadens krav, blir välfärdsnivån högre. Utbildningssystemets dekommodifierande och anti-stratifierande förmåga är därför central för ett samhälles välfärdsnivå, enligt Esping-Andersens definition av välfärd som ett samhälle där medborgarna har likvärdiga möjligheter. Men synen på vad utbildning är till för, för lika möjligheter eller olika, för samhället eller individen, har förändrats. Detta har Thomas Englund, professor i pedagogik vid Örebro universitet, undersökt.

Tomas Englund har studerat hur synen på skolan förändrats och hur detta hänger samman med synen på om utbildning ska organiseras i offentlig eller privat regi. Englund visar hur synen på skolan förändrats från att den setts som att vara till för det allmänna goda, till att vara till för det privata goda. Englund beskriver det som ett byte i perspektiv från skolan som ett "public good" till ett "private good":

I ett "public good"-perspektiv är den kollektiva, gemensamma demokratiska bestämmanderätten över utbildning i den stora demokratin förmedlad via staten eller en parlamentariskt vald församling på en lägre nivå den grundläggande principen. Varje uppväxande tillförsäkras rätten till en likartad utbildning vars utformning och innehåll bestäms i kollektiv demokratisk ordning. Det avgörande i "private good"-perspektivet däremot är att enskilda föräldrar i högre grad ges bestämmanderätten över utbildningens utformning och innehåll. Utbildning ses här som primärt relaterad till varje enskild familj och de barn som denna innehåller samt där föräldrar är de som har att fatta beslut angående barnens (utbildnings-) karriärer.⁸⁴

Utbildning betraktas inte längre som en kollektiv medborgerlig rättighet, enligt Englund, utan som en rätt för föräldrar att välja, en individuell rättighet. Englund menar att hela samhällets demokratisyn förskjutits från en betoning av beroendet och samhörigheten mellan samhällsmedlemmar till en betoning av individens ansvar och fria val. Skolans uppgift är inte längre medborgarförberedelse utan förberedelse för den privata karriären

⁸² Spicker (2000), s. 76.

⁸³ Evenshaug & Hallen (2003), s. 269.

⁸⁴ Englund (1993), s. 3.

Englund anser att föräldrar istället för att välja skolor åt sina barn bör försöka påverka det allmänna skolsystemet. Utan den pluralism som barn möter i ett allmänt utbildningssystem försvagas skolans demokratifostrande roll. Utbildning som medel för att kunna delta i förvaltning av och ansvar för ett samhälle genom att utöva civila och politiska rättigheter, för att kollektivt via institutioner besluta om samhällets framtid är utmanad enligt Englund. Synen på medborgarskapet är på väg att förändras till ett ”privat medborgarskap”: ”Det är autonoma, egennyttiga individer som är den sociala handlingens centrum, isolerade och drivna av egenintressen och relaterade till varann genom marknaden utan några som helst sociala dimensioner”⁸⁵.

3.2 TIDIGARE FORSKNING OM ATTITYDER TILL VÄLFÄRDSPOLITIK

Stefan Svallfors, professor i sociologi vid Umeå universitet undersöker, i *Vem älskar välfärdsstaten? Attityder, organiserade intressen och svensk välfärdspolitik*, den allmänna opinionens syn på socialpolitik och offentlig sektor samt hur olika organiserade intressen argumenterar på dessa områden. Svallfors kommer i sin undersökning, genomförd 1989, fram till att välfärdspolitikens välfärdsfördelning har starkt stöd, medan administrationen, byråkratin och intrången i privatlivet kritiserar. Vidare konstaterar Svallfors att avgörande för inställningen till välfärdspolitiken är de klassanknutna förhållandena, det är framförallt arbetare, låginkomsttagare och lågutbildade som stöder välfärdspolitiken. Svallfors visar även att de organiserade intressenas handlande har central betydelse i attitydbildandet, hur välfärdspolitiken utformas har även det central betydelse för att underlätta eller begränsa olika politiska strategier.⁸⁶

Generellt finns i flera länder, som Svallfors nämner, ett starkt stöd för sjukvård och pensioner och bidrag till barnfamiljer, medan mer selektiva bidrag som arbetslöshetsunderstöd och socialbidrag får svagare stöd då de lätt väcker misstankar om bidragsfusk.⁸⁷ Svallfors undersökning visar att svenskarna, 1989, vill satsa mer eller åtminstone inte mindre skattepengar på hälso- och sjukvård, de äldre och utbildning. Betydligt färre är intresserade av att öka mängden skattepengar som går till socialbidrag.⁸⁸

Svallfors slutsats är att klass, utbildning och inkomst har en central betydelse för attityder till välfärdspolitik. Stödet till välfärdspolitiska tjänster och bidrag är mycket högre bland lågutbildade arbetare med låga inkomster än bland högre tjänstemän med minst gymnasieutbildning och högre inkomster.⁸⁹

Resultatet av några utav de enkätfrågor som ingick i Svallfors studie är av extra intresse då de relaterar till denna uppsats. Svallfors enkätfrågor besvarades av närmare tusen personer. De frågor som kan vara intressanta att jämföra med vår egen undersökning redovisas här.

Välfärdspolitik och omfördelning, jämlikhetssträvanden

Här följer några exempel på svar angående attityder till offentlig sektor. Samtidigt som 65 % tyckte att det gått för långt med sociala reformer ansåg 77 % att staten behövs för att rätta till orättvisor och 61 % att inkomstskillnaderna måste minskas. En tredjedel, 30 %, tyckte att det var bättre att höja skatterna än att skära ned i sociala reformer. Mer än hälften, 53 %, tyckte att med hänsyn till de förmåner staten ger är skatterna inte för höga. 52 % trodde också att den offentliga sektorns bidrag och tjänster har ökat människors valmöjligheter.

⁸⁵ Englund (1993), s. 27.

⁸⁶ Svallfors (1989), ss. 175- 184.

⁸⁷ Svallfors (1989), s. 63.

⁸⁸ Svallfors (1989), ss. 53- 55.

⁸⁹ Svallfors (1989), s. 111- 116.

Svallfors hittar en förklaring till de motsägelsefulla svaren i att frågor ställda om ”stat och myndigheter” får ett högre antal motståndare. Medan frågor om att ”utjämna orättvisor och minska inkomstskillnader” får fler förespråkare.⁹⁰

Stöd till olika delar av välfärdspolitiken

Stöd till olika områden av välfärdspolitiken har undersökts med frågan om individen tycker att mängden skattepengar som går till området ska ökas eller minskas. Generellt har de olika välfärdspolitiska områden ett starkt stöd i befolkningen.

En offentlig hälso- och sjukvård har störst stöd, hela 47 % tycker att mängden ska ökas och 45 % att det ska lämnas oförändrat.

Stöd till de äldre har också ett starkt stöd, 37 % anser att skattepengarna som går dit ska ökas, 55 % att det ska lämnas oförändrat.

Utbildningsområdet har också ett starkt stöd, 32 % anser att mängden skattepengar till grund- och gymnasieskolan ska ökas, 61 % att den ska vara oförändrad. Forskning och högre utbildning anser 45 % ska ha mer resurser och 42 % att det ska vara oförändrat.

Skattepengarna till bostadsbidrag och socialbidrag anser de flesta dock kan lämnas oförändrade och hela 36 % (angående bostadsbidrag), respektive 32 % (angående socialbidrag) anser att de bör minskas. Medan endast 13, respektive 17 % anser att mer skattepengar ska gå till dessa.⁹¹

Offentligt eller privat ordnade välfärdstjänster

Hela 85 % av de tillfrågade anser att stat och kommun är bäst på att sköta utbildning, endast 8 % ansåg att detta skulle skötas bättre av privata företag. 78 % ansåg att finansieringen skulle ske via skatter och 22 % att de som utnyttjade tjänsterna skulle betala avgifter.

Angående sjukvården var siffrorna liknande, hela 83 % ansåg att det sköttes bäst av stat och kommun och endast 9 % att det skulle skötas bäst av privata företag. 89 % ansåg att det skulle finansieras via skatter och endast 11 % att särskilda avgifter skulle betalas av de som använde tjänsterna.

När det gäller äldreomsorg var alternativen annorlunda, 76 % ansåg att det sköttes bäst av stat och kommun, 11 % ansåg att det sköttes bäst av familjen.

Misstron mot de som tog emot arbetslöshetsersättning var hög. Hela 82 % ansåg att många av de som fick arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville. 68 % ansåg också att många av de som sjukskriver sig egentligen inte är sjuka.⁹²

Klass och attityder till välfärdspolitik

I Svallfors studie är det tydligt att attityder till välfärdspolitik är tydligt kopplade till klass. Till exempel ansåg 56 % av arbetarna att den offentliga sektorns bidrag och tjänster har ökat valmöjligheter, medan endast 41 % av högre tjänstemän och endast 38 % av företagarna ansåg detsamma. Ytterligare ett exempel är att 79 % av arbetarna ansåg att stat och kommun var bäst på att sköta utbildning, medan endast 63 % av företagarna ansåg detsamma. Ett annat exempel är att 69 % av arbetarna trodde att de som sjukskrev sig egentligen inte var sjuka, medan hela 81 % av företagarna ansåg detsamma. Svallfors kommer fram till att arbetare är genomgående mer positiva till välfärdspolitiken än de andra grupperna, tjänstemän, högre tjänstemän och företagare som alla är mindre positivt inställda till välfärdspolitiska tjänster och bidrag. Ett ytterligare exempel är variationen på antalet som anser att vi måste minska

⁹⁰ Svallfors (1989), ss. 50- 53.

⁹¹ Svallfors (1989), ss. 53- 55.

⁹² Svallfors (1989), ss. 55- 57.

inkomstskillnaderna i Sverige. Detta anser hela 73 % av arbetarna, 60 % av tjänstemännen, endast 25 % av de högre tjänstemännen och 51 % av företagen.⁹³

Attityder till välfärd och den lokala kontexten

Ingemar Johansson Sevä, universitetslektor i sociologi vid Umeå universitet, har i *Welfare State Attitudes in Context. Local Contexts and Attitude Formation in Sweden* undersökt hur attityder till välfärdspolitik är kopplade till den lokala kontexten. Johansson Sevä har undersökt om sociala, politiska och institutionella aspekter på lokal nivå påverkar individers attityder till välfärdspolitik. Johansson Sevä kommer fram till att sociala och politiska kontexter på kommunal nivå spelar roll i individers attitydformering. Individer i kommuner karakteriserade av en högre grad sociala problem och risker tenderar att ha en mer välfärdsstatsvänlig attityd. Där finns ett starkare stöd för att lägga mycket skattepengar på välfärdstjänster och bidrag samt en tendens att mindre ofta misstänka bidragsfusk.⁹⁴

Johansson Sevä konstaterar vidare att hans undersökning visar att det finns ett starkt stöd för kollektivt finansierad och organiserad välfärd i Sverige. Han finner även att de som är mest för att välfärdspolitiska tjänster och bidrag finansieras via skatter karakteriseras av följande faktorer: äldre, tillhör arbetarklass, har låg utbildning, låg inkomst eller arbetar inom offentlig sektor. Dessa vill också i högre utsträckning att stat och kommun utför dessa tjänster istället för privata företag. Samtidigt som tjänstemän eller högre tjänstemän, oftare yngre, är mer emot att välfärdspolitiska tjänster och bidrag finansieras via skatter och i mycket högre grad föredrar att dessa utförs av privata företag.⁹⁵ Men sambandet mellan den lokala kontexten, en kommun med mer eller mindre sociala problem, och attityder är starkare än denna typ av gruppstillhörighet baserad på klassfaktorer och ålder. Johansson Seväs slutsats är att den lokala kontexten, om kommunen har mycket eller lite sociala problem, påverkar individernas attityder till välfärdspolitiken. Dock påverkade detta inte inställningen till huruvida tjänsterna skulle utföras av privata företag eller av stat och kommun.⁹⁶

Internationell jämförelser av attityder till välfärdspolitik

Stefan Svallfors har i artikeln *Class, Attitudes and the Welfare State: Sweden in Comparative Perspective* jämfört attityder till välfärdspolitik i Sverige, Storbritannien, Tyskland och USA. Svallfors redovisar hur människor från dessa länder svarat på frågan om de tycker att det är statens ansvar att utföra olika påståenden. Alternativen fick olika värden, ”definitivt” 3, ”troligtvis” 2 och ”troligtvis inte” 1.

Vad gäller statens ansvar att se till att alla har ett *arbete* ansåg 35 % av de tillfrågade svenskarna ”definitivt”(3) detta, mot 28% av tyskarna och 14 % av amerikanerna.

Att staten ska tillhandahålla *hälso- och sjukvård* för dem som behöver det ansåg 71 % av svenskarna ”definitivt” detta, mot 51 % av tyskarna och 39 % av amerikanerna.

Att staten ska ge *äldre* en anständig levnadsstandard ansåg 69 % av svenskarna ”definitivt” mot 47 % av tyskarna och 38 % av amerikanerna.

Att staten ska förse *arbetslösa* med en anständig levnadsstandard ansåg 39 % av svenskarna ”definitivt”, mot 17 % av tyskarna och 13 % av amerikanerna.

Att staten ska *minska inkomstskillnaderna* mellan fattiga och rika ansåg 43 % av svenskarna ”definitivt”, mot 25 % av tyskarna och 17 % av amerikanerna.

Att staten ska ge ekonomiskt stöd till *universitetsstudenter* från låginkomstfamiljer ansåg 36 % av svenskarna ”definitivt”, mot 27 % av tyskarna och 35 % av amerikanerna.

⁹³ Svallfors (1989), ss. 76- 78.

⁹⁴ Johansson Sevä (2009), Introduction ss. 26- 30.

⁹⁵ Johansson Sevä (2009), I ss. 11- 13.

⁹⁶ Johansson Sevä (2009), II ss. 19- 20; III ss. 17- 18.

Generellt var stödet för statligt ingripande högst ju lägre klasstillhörighet, starkast hos arbetare, och lägre ju högre klasstillhörighet, svagast hos högre tjänstemän och liknande hos tjänstemän och egna företagare.⁹⁷

Skillnader i attityder och klasstillhörighet var starkast i de kategorier där klassintressen kan antas se olika ut, som att staten ska tillhandahålla jobb eller utjämna inkomstskillnader. Det var också inom dessa kategorier som skillnaderna var störst mellan länderna. Vilket leder Svallfors att anta att: 'This indicates that policies which generate clear class differences are also the ones where citizens from different "welfare regimes" differ most substantially from one another'⁹⁸. Alltså, de frågor där attityder uppvisar mest skillnad efter klasstillhörighet är också de frågor där medborgare från olika typer av välfärdsregimer; Sverige, Tyskland, USA; uppvisar mest skillnad i attityder.⁹⁹

Enligt Svallfors måste man vara försiktig när man tar relationen mellan dessa båda arenor i åtanke. Man måste undvika att överbetona vardagslivets arena, att se människors föreställningar som direkta resultat av deras vardagserfarenheter. Svallfors ger ett exempel: ser en person som blir illa behandlad av en tjänsteman på försäkringskassan det som att just den individen är otrevlig, eller som ett typiskt exempel på hur försäkringskassan, eller den offentliga sektorn fungerar? Attityder formas efter reflektion och är alltså inte automatiska reaktioner på upplevelser.

Den andra faran, menar Svallfors, är att överbetona offentlighetens arena och enbart se människors attityder som resultat av massmedial och annan offentlig påverkan. Att alltför ensidigt betona detta kan medföra att möjligheterna att manipulera och styra opinioner överdrivs.

Enligt Svallfors bör samspelet mellan dessa ses så att erfarenheter från vardagslivets arena lyfts upp till offentlighetens arena, där bildar de sedan delar i sammanhängande tolkningar och konstruktioner av tankesystem. Ett centralt inslag i ideologiproduktionen (organiserandet av föreställningar och erfarenheter i bestämda tolkningsramar) i ett samhälle blir således presentationen av organiserade föreställningar på offentlighetens arena.¹⁰⁰

⁹⁷ Svallfors (2004), ss. 124- 125.

⁹⁸ Svallfors (2004), s. 124.

⁹⁹ Svallfors (2004), s. 125.

¹⁰⁰ Svallfors (1989), ss. 34- 35.

4 ATTITYDER TILL VÄLFÄRDSPOLITIK - INTERVJUERNA

Här presenteras resultatet från intervjuerna från Sverige, Tyskland och USA. Innan varje intervju presenteras kort bakgrundsfakta om intervjupersonen. Intervjuerna redovisas person för person för att på bästa sätt illustrera hur vare individ resonerat och få en helhetsbild av deras åsikter. Vi har valt att så detaljerat som möjligt redovisa intervjupersonernas åsikter och resonemang för att låta dem komplettera statistikens kvantitativa form, med kvalitativa exempel, som levandegör och ger en djupare bild av dessa individers attityder och deras motiveringar till dessa. Vi har undersökt hur sex personer från Sverige, Tyskland och USA ser på sitt lands välfärdspolitik i fråga om kvalitet och tillgänglighet. Vi har valt att titta på de fyra områdena sjukvård, utbildning, socialförsäkringar samt ”ålderdom - pension och vård”.

Vad anser individen om tillgängligheten och kvalitén på dessa välfärdstjänster, vilka problem och möjligheter upplevs? Vilken tillgång anser individerna att de själva har till dessa välfärdstjänster, vilken tillgång tror de att deras landsmän har och hur skulle individerna önska att tillgängligheten såg ut. Det vill säga, anser de i huvudsak att staten skall se till att alla får tillgång till samma välfärdstjänster eller anser de att det är upp till individen att ordna detta själv.

Vidare har vi velat undersöka om individerna känner till andra välfärdssystem än sitt eget lands och hur de upplever dessa, genom att fråga om de tror att deras tillgång till välfärdstjänster, eller deras liv i allmänhet, skulle ha sett annorlunda ut om de levde i ett annat system än sitt eget.

Det är givetvis omöjligt att veta om de intervjuade personerna verkligen svarar som de tycker, eller om de försöker att ge ett politiskt korrekt svar. Men oavsett detta är svaren intressanta.

4.1 ANDERS FRÅN SVERIGE¹⁰¹

Anders är 24 år gammal och bor i en liten ort i Mellansverige. Han jobbar inom hantverksbranschen. Han har inga barn och hans inkomst är mer än 14 000 svenska kronor men mindre än 20 000 svenska kronor i månaden. Under tre år har han varit arbetslös i åtta månader och fick därför A-kassa.

Anders syn på sjukvården i Sverige.

Vad fungerar bra med sjukvården?

Ja, jag vet inte. Det funkar väl bra. Jag har väl aldrig varit på sjukhuset och jag har aldrig haft behov av det. Det har alltid funkat bra för mig när jag varit på vårdcentralen.

Vad fungerar dåligt eller bör utvecklas med sjukvården?

Ja, hört har jag väl och det är väl att antal vårdplatserna har sjunkit sen tio år tillbaks sedan. Det kan väl vara bra att fixa.

Har alla har samma förutsättning till bra sjukvård?

Klasskillnader tycker jag inte det finns. Men geografiskt läge, så är det ju annorlunda. Det är ju så att BB i xxx (en större stad i närheten) la ju ner och nu fanns det ju två fall där de fick föda på vägen. Sist var det förra helgen, då var det i xxx. Då hann de inte till xxx. Så det är klart ett geografiskt läge som är avgörande.

¹⁰¹ Alla namn på intervjupersonerna är fingerade.

Ska det offentliga ska erbjuda samma sjukvård eller är det upp till varje privatperson att sköta det själv?

Nej, allt ska staten fixa eftersom alla ska få så lika förutsättningar som möjligt. Det ska inte finnas klasskillnader. Så fort det finns privatförsäkringar eller privata sjukförsäkringar skulle det alltid finnas några som får bra sjukvård och några som inte får nåt alls. Det är inte bra.

Anders har inte haft så stort behov av sjukvård men upplever att de gånger han varit i kontakt med sjukvården har det fungerat bra. Han har bara haft positiva erfarenheter av sina besök på vårdcentralen. Han är övertygad om att det finns vård tillgängligt för honom om han har behov av det. Dock har han hört i media att det finns problem inom sjukvården med nedskärningar. Vidare tycker han att det inte finns klasskillnader inom sjukvården, men att geografiskt läge kan påverka tillgången till sjukvård. Anders är emot privata sjukförsäkringar eftersom han anser att det leder till orättvisor, att några får bra sjukvård och andra ingen alls

Anders syn på bidrag och socialförsäkringar

Vad fungerar bra med bidrag och arbetslöshetsförsäkringar?

Jag har aldrig haft bidrag och A- kassa räknas inte som bidrag, tycker jag. Men jag tycker det är bra att det finns bidrag, för alla kan ju hamna i en svår situation och då måste man få lite hjälp också. Men sen finns det ju också dom som utnyttjar det och det är inte bra.

Vad fungerar dåligt eller bör utvecklas med bidrag?

Det behöver inte granskas mer för det är bättre att låta en få för mycket än att låta en som verkligen behöver det inte... alltså det är bättre att nån som utnyttjar får det en gång till än en trebarnsmor inte vet varifrån hon ska få pengar för barnen.

Finns det medborgare som är utanför det ekonomiska skyddsnätet?

Jadå, det finns det. Och det är hemlösa. Ja, och sen finns det ju ensam barns föräldrar, som kanske är sjukskrivna, långtidssjukskrivna. De hamnar ju utanför, i alla fall nu.

Vems ansvar är det när medborgarna hamnar utanför olika skyddsnät?

Nja, alltså det är väl både och. Alltså om vi säger en trebarnsmor kan ju ha blivit lämnad. Eller den respektive kan ju ha dött då. Det är ju då man hamnar i en fel situation. Och sen kan man bli sjuk och skiter i allting. Då är det ju deras fel. Det är nog blandat sådär.

Ska staten stå för arbetslöshetsförsörjning eller är det individens ansvar att ordna det?

Det är bättre att alla hjälps åt. Så mycket att man kan försörja sig själv kan man inte spara. Om man är arbetslös i ett år, finns det ingen möjlighet att spara så mycket pengar. Det är ju svårt.

Själv har Anders inte fått bidrag, men arbetslöshetsersättning, så han känner att det finns ett ekonomiskt skyddsnät för honom. Anders har en positiv syn på att staten skall erbjuda bidrag och arbetslöshetsförsäkring, han menar att vem som helst kan hamna i en svår situation. Dock tycker han också att det finns människor som utnyttjar systemet och får bidrag även om de

inte har rätt till det. Men Anders tycker inte att de som söker bidrag ska granskas mer, han tycker att det är viktigare att de som behöver får bidrag, än att hindra dem som fuskar. Dessutom anser han att det finns människor som inte kan få statligt ekonomisk hjälp, som till exempel hemlösa eller ensamstående föräldrar. Ansvaret när någon hamnar utanför ett ekonomiskt skyddsnät anser han dock kan vara blandat, både staten och personen. Människor kan både ha otur och välja att strunta i att ta hans om sin ekonomi. Anders anser att han själv klarar sig bra ekonomiskt på sin inkomst. Han tycker att det är bra att alla får lov att betala A-kassa eftersom han menar att det är bättre att alla hjälps åt än att var och en försöker spara åt sig själv inför risken att bli arbetslös.

Anders syn på utbildning

Ska staten stå för utbildning eller är det individens ansvar att ordna det?

Ja, skolplikten försvinner ju efter högstadiet. Staten är ju inblandat i all skolverksamhet. Men det är inte fel med privatskolor men staten ska ju erbjuda ett skolsystem först. Sen om de vill sätta de i en privatskola eller om de är så pass duktiga, ska de ju så klart gå i en privatskola. Ja, men alla ska ju få samma chans till utbildning så att klasskillnaderna försvinner.

Har alla samma förutsättning till lika utbildning?

Ja, jo! Det tycker jag. Men det är svårt, du kan ju inte jämföra xxxgymnasiet (Gymnasiet han besökte) här och en skola i Rosengård i Malmö. Alltså det är klart, det är så mycket annat med. De har ju samma utbud, men man kan ju alltid flytta.

Vilka personer i samhället har det lättare respektive svårare att få en utbildning?

Nog är det så att bratsen i Danderyd har det lättare, men alltså lättare har de inte, de jobbar nog säkert hårt också, men till exempel en person med invandrare bakgrund har det ju svårt med språket. Bara det är ju en motgång. Känns som om jag sitter och säger emot mig själv. Men det är ju samma läroplan oavsett var skolan ligger. Det borde ju inte vara skillnad men det blir ju så när det finns en etnisk mångfald, då blir det svårt att hålla uppe, så skolans omgivning påverkar skolans kvalitet.

Har alla har samma möjlighet att lyckas ekonomiskt även om inte alla har samma möjlighet till utbildning?

Ja, jag vet inte... Men även kanske eleverna i Malmö får ett jobb för det. Men så är det ju att arbetslösheten är mindre i väletablerade statsdelar. Det är klart att det är större arbetslöshet bland invandrareungdomar eller bland invandrare överhuvudtaget. Men då har ju inte alla samma chans, så är det ju.

Anders anser att alla ska ha lika chans till lika utbildning och anser absolutmatt staten skall erbjuda denna, så att klasskillnaderna kan försvinna. Han tycker inte att det är bra med privatskolor, då de orsaker klasskillnader. Anders tror att de flesta har ungefär samma förutsättningar till lika utbildning, men tror dock att det finns skillnader i kvaliteter av beroende av geografiskt område man bor i. Anders fokuserar på invandrarbakgrund som en förklaring till sämre möjligheter till bra utbildning och lyckade ekonomiska framtidsutsikter.

Han menar att skolorna i invandrantäta områden är sämre och att arbetslösheten i dessa områden är större. Han menar att barn till förmögna föräldrar som bor i områden som förknippas med överklassen har bättre förutsättningar till en bra utbildning. Men han tror ändå att alla kan lyckas ekonomiskt i framtiden, även om de bor i mindre väletablerade områden.

Själv anser Anders att han har fått en bra utbildning.

Anders syn på ålderdomen och pension

Oroar du dig inför ålderdomen angående ekonomi och omsorg?

Nej, jag kommer inte bli fattig. Och det blir väl bra det å med omsorg. Säkert! Jag oroar mig inte.

Förlitar du dig på att statens pension och omsorg eller spar du pengar privat?

Nej, jag spar privat också. Alltså du får ju pension från tre håll. Alltså när man jobbar, så betalar arbetsgivaren och sen jag och sen tredje har jag ingen aning om var det kommer ifrån. Men jag spar lite själv. Och jag får väl hoppas att staten fixar det där med omsorg.

Är det statens ansvar eller är det upp till varje person att se till att ordna ekonomi inför ålderdomen?

Det har jag faktiskt inte tänkt på. Nja, men det borde väl vara staten för en liten del. Men så är det ju idag. Staten är ju grunden, sen får man ju välja själv var man vill placera pengarna. Vill man engagera sig i det där, så kan man ju göra det, har jag för mig.

Anders säger att han inte är orolig inför ålderdomen, vare sig ekonomiskt eller omsorgsmässigt. Han spar själv lite pengar inför framtiden, att komplettera den statliga pensionen med. Han är inte så insatt i pensionssystemet. Omsorgen hoppas han att staten kommer stå för.

Anders anser att staten skall stå för en grundpension och sen skall det vara upp till individen var man vill placera sina pengar, som han också tror att det är idag, att den som vill kan engagera sig och placera en del av pensionen som den vill.

Anders syn på konsekvenser

Skulle ditt liv skulle se annorlunda ut om du skulle bo i ett annat välfärdssystem?

Men om jag nu bodde i USA, kunde jag lika gärna bott på gatan, lika gärna som jag kunde ha varit stenrik. Jag tyckte det var en konstig fråga. Nej, men jag menar om vi säger om man hade haft samma situation nu så hade ju garanterat sämre sjukvård i USA. Men om vi säger så. Varje gång jag var på A-kassa så vart de så sega så att jag hunnit börja jobba innan jag fått pengar från A-kassan och jag har klarat mig ändå utan hjälp.

Anders tror att hans liv skulle kunna ha sett annorlunda ut om han hade bott i ett annat välfärdssystem. Hans exempel är USA och han menar att hade han bott där skulle han lika gärna ha kunnat vara hemlös som stenrik. Han tror att han skulle ha fått sämre sjukvård om han hade bott i USA. Samtidigt menar han att han i Sverige fått vänta så länge på utbetalningarna varje gång han fått a-kassa, att han hunnit börja jobba igen, men ändå klarat sig på egen hand. Han verkar mena att han vid behov av ett ekonomiskt skyddsnät ändå klarat sig själv, utan statens hjälp, så att det saknat betydelse att det fanns, eftersom det fungerade dåligt (långsamt).

4.2 ULLA FRÅN SVERIGE

Ulla är 66 år gammal och bor i en liten ort i Mellansverige. Hon har tidigare arbetat som chef inom den offentliga sektorn och är numera pensionär. Hon har högskoleutbildning men kommer från en arbetarklassbakgrund. Ulla är gift och hennes make är också pensionär, hennes barn har numera egna familjer så hushållet består av två personer. Ullas inkomst är, statlig pension och pengar från eget privat sparande sammanlagt, mer än 14 000 svenska kronor, men mindre än 20 000 svenska kronor i månaden efter skatt.

Ullas syn på sjukvården i Sverige.

Vad fungerar bra med sjukvården?

Jag har två olika erfarenheter. En mer positiv, en mindre positiv. Den kvalificerade specialistsjukvården som jag har fått har varit väldigt bra.

Vad fungerar dåligt eller bör utvecklas med sjukvården?

Däremot upplever jag att på lokal nivå, på vårdcentralen, kan det vara svårt att komma i kontakt med läkare. Man blir oftast stoppad när man träffar en sjuksköterska, man får kämpa för att få träffa en doktor. Det kan vara väldigt svårt att på lokal nivå komma i kontakt med de läkare man vill komma i kontakt med, det kan ta en väldigt tid. Det skulle behöva vara lättare att nå och komma i kontakt med läkare. Man upplever att man blir stoppad när man kommer i kontakt med sjuksköterska och måste vara tuffare, påstridig för att få den hjälp man vill ha, nå dit man vill nå. Så upplever jag det.

Finns det sjukvård för dig om det skulle behövas?

Ja, särskilt specialistsjukvården. Men behöver jag hjälp från/via vårdcentralen kräver det påstridighet.

Har alla har samma förutsättning till bra sjukvård?

Nej tyvärr. Förmågan att kommunicera kan sätta käppar i hjulet för en del. Att man inte har tillräcklig förmåga att verbalisera det man vill, det kan ju bero på att man inte är van att prata om sig själv. Det kan ha med utbildning och samhällsklass att göra. Orkar man inte, är man för sjuk att strida kan man hamna på sidan. Men det är en dubbelhet.

Ska det offentliga ska erbjuda samma sjukvård eller är det upp till varje privatperson att sköta det själv?

Jag tycker att alla ska ha tillgång till den vård de behöver. I min värld tycker jag att det ska vara självklart att få den sjukvård man behöver. Eller vill, men det kan ju vara lite svårare. Men det ska finnas tillgängligt, det ska det absolut göra.

Ulla tycker att sjukvården fungerat bra för hennes del, men anser att hon ibland tvingas kämpa för att få den vård hon behöver på vårdcentralen. Detta ser hon som ett problem, eftersom hon anser att alla inte har samma möjligheter och förutsättningar att kräva bra vård, beroende på utbildning och klasstillhörighet. Ulla har dock bara positiva erfarenheter av specialistsjukvården. Ulla tycker att det finns klasskillnader i tillgängligheten till vård och anser att detta är fel, hon anser att staten bör ansvara för att alla får likvärdig vård.

Ullas syn på bidrag och socialförsäkringar

Vad fungerar bra med bidrag och arbetslöshetsförsäkring?

Att systemet finns, men det var så mycket bättre för bara några år sedan.

Vad fungerar dåligt eller bör utvecklas med bidrag och arbetslöshetsförsäkring?

Jag tycker det är rena rama katastrofen, både vad som hänt arbetslöshetsersättning och det som hänt med sjukförsäkringen de senaste åren. Det är skandalöst. Det finns inga ord för det. Jag tycker det är förskräckligt. Jag tycker att systemet i sig har så mycket brister så att människor råkar så illa ut. Det finns en misstro mot individen som jag inte tycker om. Att man tror att människor inte vill jobba eller låtsas vara sjuka, sådana här dumheter. Och det är ingenting som jag kan förstå. Det är inte min värld alls.

Finns det medborgare som är utanför det ekonomiska skydds nätet?

Det borde finnas ett skydds nät som inte är så grovmaskigt, tryggheten måste finnas där för alla. Det måste finnas en möjlighet att kunna överleva, även om man varit sjuk länge och inte orkar gå tillbaka till sitt gamla jobb. Inte som det är nu att man tvingas till något som är fullkomligt vansinnigt. Jag tycker att det är mycket allvarligt. Det är ett allvarligt samhällsproblem, Den här otryggheten som har kommit in på banan nu. Det är dom som har mest pengar som har det bäst på det sättet. Man kan köpa sig både vård och annat genom försäkringar.

Vems ansvar är det när medborgarna hamnar utanför olika skydds nätet?

Jag tycker att samhället, det offentliga ska se till att det finns trygghet för alla.

Ska staten stå för arbetslöshetsförsörjning eller är det individens ansvar att ordna det?

Staten ska se till att det finns trygghet för alla i samhället.

Ulla har en positiv syn på bidrag och socialförsäkringar eftersom hon menar att vem som helst kan hamna i en svår situation. Hon ogillar starkt den misstro som finns mot individen i samhället i dag, att man tror att människor låtsas vara sjuka eller att det inte vill jobba. Dessutom anser Ulla att bidragen och försäkringarna blivit mycket sämre de senaste åren, att fler människor faller utanför skydds nätet. Detta ser Ulla som ett allvarligt samhällsproblem eftersom det skapar en otrygghet. Hon anser att staten ska ansvara för att det finns ett skydds nät om man blir sjuk eller av med jobbet. Som det är idag anser Ulla att det är de som har mest pengar som har det bäst eftersom de kan köpa sig vård och annat genom försäkringar. Själv klarar sig Ulla bra med sin pension kompletterad med eget pensionssparande, så hon anser att det finns ett ekonomiskt skydds nät för henne.

Ullas syn på utbildning

Ska staten stå för utbildning eller är det individens ansvar att ordna det?

Ja med den inställning jag har till hur viktigt det är med utbildning. Jag tycker det är det absolut viktigaste som finns i ett samhälle så... Jag är extremt övertygad om att utbildning ska vara någonting som är tillgängligt för alla, det ska inte vara någonting

som dom som har mest pengar ska kunna få bara. Och ett samhälles överlevnad, man kan mäta temperaturen i ett samhälle tycker jag, genom att se hur man hanterar skolan. Har skolan resurser? Får de det de vill ha? Får eleverna utvecklas och lära sig ta egna beslut och kan välja vad de vill gå in i och ha möjlighet att komma in där utan att de måste betala en massa pengar. Så att man har en bas där man värderar utbildning väldigt högt, då får man ett bra samhälle, det är min fasta övertygelse.

Har du fått en bra utbildning?

Ja. Det hade jag. Vi kunde... Det fanns inte så mycket att välja på för ett barn som växte upp på landet som jag så fanns det ju möjligheter. Det var ju ingenting självklart, det beror ju också på vilken samhällsklass man kommer ifrån. Alltså var man får med, och det är ju också lite skrämmande. Jag var ju livrädd för högskolan, även som vuxen. Så min första högskolekurs var jag ju fruktansvärt övertygad om att det skulle vara någonting gräsligt, vilket det inte var.

Har alla samma förutsättning till lika utbildning?

Nej. Tyvärr så är det nog inte så. Klasssamhället har kommit tillbaka på ett väldigt tråkigt sätt. Men jag vill tro att man ska kunna hålla tillbaka dom här krafterna som motverkar en slags jämlikhet på studiefrenten. Men jag ser tyvärr att det är tvärtom. Samhällsklass och föräldrar blir allt mer avgörande. Studiestöd gör ju att många klarar av det trots att ej rika föräldrar, går att få det att fungera, men det är inget självklart.

Vilka personer i samhället har det lättare respektive svårare att få en utbildning?

Rätt föräldrar, utbildade och rika gör det mycket lättare att lyckas med utbildning.

Ska det offentliga ska erbjuda samma utbildning till alla eller är det upp till varje privatperson att sköta och finansiera det själv?

Det offentliga ska erbjuda en god och likvärdig utbildning för alla.

Har alla har samma möjlighet att lyckas ekonomiskt även om inte alla har samma möjlighet till utbildning?

Skratt, svår fråga. Det är klart att möjligheten finns, men det är mycket tillfälligheter. Sannolikheten är inte så stor. Och vad är lyckat? Att ha mat för dagen, eller mer än mat för dagen, det är en värderingsfråga....

Ulla anser att alla ska ha lika chans till lika utbildning. Ulla själv tycker att hon har fått en bra utbildning men menar också att hennes bakgrund ur arbetarklassen gjorde att hon var livrädd för högskolan. Ulla tycker dock inte att alla har samma möjligheter till en bra utbildning i Sverige i dag, hon anser att samhällsklass och föräldrar blir allt mer avgörande för detta. Hon anser att klasssamhället har kommit tillbaka och tycker att det är tråkigt eftersom hon anser att det offentliga ska erbjuda en god och likvärdig utbildning för alla. Hon tror att det är avgörande för ett gott samhälle. Ulla tror inte att alla har samma möjligheter att lyckas ekonomiskt om de inte har samma tillgång till utbildning, även om möjligheten finns ser hon inte detta som sannolikt.

Ullas syn på ålderdomen och pension

Oroade du dig inför ålderdomen, angående ekonomi och omsorg när du var yngre?

När jag var yngre funderade jag aldrig på frågor som ålderdomen eller pensionen. Man ser ju att om något akut händer får man hjälp. Men sen tror man at

åldringsvården skulle kunna se annorlunda ut, vara mer än förvaring. Det har blivit och är på väg att bli en fråga om vilken samhällsklass man kommer ifrån, om man kan betala för vård.

Förlitade du dig på att statens pension och omsorg eller sparade du pengar privat?

Jag hade ett privat pensionssparande och jag tror att de som arbetar idag, med den politik som förs idag, tvingas att spara privat för att få en bra ålderdom.

Är det statens ansvar eller är det upp till varje person att se till att ordna ekonomi inför ålderdomen

Vården överhuvudtaget är statens ansvar. Det ska finnas ett trygghetssystem som fungerar. När man blir gammal ska man kunna veta att jag behöver inte ligga ensam veckovis om jag blir sjuk eller. Det ska finnas ett system där man kan känna sig trygg även om man är gammal och sjuk. Det ska absolut inte vara något som var och en ska ansvara för själv på det sättet. Det är inte min grundsyn, det är det inte.

Ulla menar att hon inte tänkte på ålderdomen överhuvudtaget när hon var yngre och därmed inte heller oroade sig för vare sig ekonomi eller vård. Ulla sparade själv pengar privat som idag ger henne ett extra tillskott till den statliga pensionen. Ulla tror dock att de som arbetar idag måste spara pengar inför ålderdomen för att få det bra. Ulla anser dock att staten ska se till att alla får bra vård och en bra pension när de blir äldre. Som det är i Sverige idag tror Ulla att det är avgörande för vilken vård man får, vilken samhällsklass man kommer ifrån, om man har möjlighet att betala för vården.

Ullas syn på konsekvenser

Skulle ditt liv skulle se annorlunda ut om du skulle bo i ett annat välfärdssystem? Ulla resonerar runt hur det hade varit om staten hade ett mindre ansvar, ett system av USA's typ.

Ja det skulle ha varit mycket, mycket sämre. Mycket, mycket sämre. Och bara för mina barn hade jag fått kämpa mycket, mycket mer. Bara sådana här saker som. Till exempel tandvård och tandställningar som så många ungdomar har genom åren och inte kostar någonting. Sen upptäcker man att man måste betala skatt och undrar vad den går till, sådana här saker. Det finns så mycket. Jag tror att det skulle ha varit oerhört svårt för en människa med min bakgrund att komma, så att säga, ha det så pass bra som vi har det idag då. Vi klarar oss ju rätt bra med pensionen.

Ulla tror att hennes liv skulle ha sett annorlunda ut om hon hade bott i ett annat välfärdssystem. Hennes exempel är USA, där staten har ett mycket mindre ansvar. Hon tror att hon hade fått kämpa mycket mer för sig själv och sina barn om hon bott där. Hon tror att det hade varit oerhört svårt för en människa från hennes bakgrund (arbetarklass från landsbygden) att få det så pass bra som hon och hennes familj fått det.

4.3 LENA FRÅN TYSKLAND

Lena är 53 år gammal och bor tillsammans med sin man i ett hus utanför en stor stad i Tyskland. Hon är utbildad sjuksköterska men jobbar inte längre, då hennes man tjänar pengar. Hon har mer än 20 000 svenska kronor tillgängligt i månaden.

Lenas syn på sjukvården

Vad fungerar bra med sjukvården?

När jag till exempel bröt foten. Det gick jättebra. Jag har inte saknat något i sjukhuset. Det var precis så jag tänkte mig. Det enda som var lite negativt var att jag fick gå hem så tidigt efter operationen. Det kan ju finnas personer som inte har någon som kan hjälpa hemma... eftersom jag kunde ju inte gå.

Vad fungerar dåligt eller bör utvecklas med sjukvården?

Jag tycker de två sjukförsäkringssystemen är bara strunt. Att ha en privat och en statlig försäkring. Jag är statlig försäkrad och jag tycker att den privata ska avskaffas.

Finns det sjukvård för dig om det skulle behövas?

Ja, det känner jag. En gång svimmade min man, så ringde jag och efter 15 min var ambulansen på plats.

Har alla samma förutsättning till bra sjukvård?

Ja, det är ju det med den privatförsäkringen. De som är privatförsäkring får snabbare en läkartid och jag tycker inte att detta är bra. Det finns skillnader.

Lena anser att hon får bra sjukvård när hon behöver det. Hon kritiserar dock att det finns två sjukförsäkringssystem i Tyskland som skapar ojämlikhet i samhället. Därför tycker hon inte att alla har samma förutsättning till bra sjukvård, de som har privat försäkring får vård fortare. Lena anser därför att den privata försäkringen bör avskaffas så att den statliga blir det enda alternativet.

Vidare tycker hon att det är statens ansvar att erbjuda bra sjukvård och lika sjukvård till alla.

Lenas syn på bidrag och ekonomi

Vad du fungerar bra med bidrag och arbetslöshetsförsäkring?

Hartz IV fungerar jättebra. Jag tycker att de får tillräckligt mycket pengar.

Vad fungerar dåligt eller bör utvecklas med bidrag och arbetslöshetsförsäkring?

Jag måste ärligt talat säga att jag aldrig har varit på ett ämbete för att få pengar, så jag vet inte riktigt hur det fungerar och hur det är, men när man ser hur mycket pengar de får, tycker jag att det inte är dåligt. Och att de ställer krav på människorna som får bidrag, tycker jag att det är okej. De vill ju att man får jobb snabbt.

Finns det medborgare som är utanför det ekonomiska skydds nätet?

Ja, det kan hända, tror jag. Det kanske blir så när man får Hartz IV och sen blir man sjuk. Men om man är frisk och om man arbetar ser det annorlunda ut. Sen finns det ju uteliggare men de går ju oftast inte till ämbetet för att hämta pengar. Det är ju det som är problemet. Jag vet ju inte, men till exempel om en vägrar arbeta hela tiden, då kan ju ämbetet korta ner pengarna.

Vems ansvar är det när medborgarna hamnar utanför olika skydds nät?

Det är ju ansvaret av de som är drabbade.

Ska staten stå för arbetslöshetsförsörjning eller är det individens ansvar att ordna det?

Jag tycker att ett grundansvar, som det är nu, ska staten ha. Men naturligtvis måste de som är drabbade vara villiga att ge, att de ser till att hitta arbete någon gång så att de kan bidra nåt i systemet. Inte alla kan bara ta.

Lena tycker att den tyska arbetslösförsörjningen, Hartz IV, fungerar bra. Hon anser att de drabbade får tillräckligt mycket pengar och hon tycker att det är bra att de blir motiverade att regelbundet söka jobb. Dock säger hon att det finns människor, som sjuka eller uteliggare, som står utanför det ekonomiska skyddsnätet. Lena klarar sig på sin inkomst och tror att det finns ett ekonomiskt skyddsnät för henne om det skulle behövas. Hon tycker att staten ska erbjuda ett ekonomiskt skyddsnät, men att samhället måste sträva efter att alla skall arbeta.

Lenas syn på utbildning

Ska staten stå för utbildning eller är det individens ansvar att ordna det?

Lärarna och skolorna är ju statliga så att det blir kostnadsfritt för alla. Om det vore privat skulle man ju få lov att betala det. Och sen vore barn, vars föräldrar inte har pengar, missgynnade. Det går ju inte.

Har alla samma förutsättning till lika utbildning?

Det stod ju i tidningen idag, att till exempel fler barn från akademiker går på gymnasiet än från arbetareklassen. Men det beror ju också på hur mycket stöd man får hemifrån och om det finns nån hemma som tar hand om det och är intresserad av det.

Vilka personer i samhället har det lättare respektive svårare att få en utbildning?

Jag menar, om ingen hemma bryr sig om skolan, att läxorna blir gjorda. Inte alla barn gör det självständigt. Man måste ju säga att de ska visa läxorna och frågar om de har gjort allt. Det är inte så i alla familjer.

Ska det offentliga erbjuda samma utbildning till alla eller är det upp till varje privatperson att sköta och finansiera det själv?

Ja, kanske att det finansiella skulle kunna fixa staten, men till exempel det kan ju inte vara så att föräldrarna lämnar uppfostran och bildning över till staten. De har ju också ett ansvar för deras barn. Så tycker jag i alla fall.

Har alla samma möjlighet att lyckas ekonomiskt även om inte alla har samma möjlighet till utbildning?

Ja, det tror jag. Eftersom om man till exempel är kreativ och inte är bra i skolan kan du ändå tjäna bra pengar med det. Man måste ha en vilja. Om man säger att man struntar i allt, då blir det ju inget.

Lena anser att staten ska erbjuda lika utbildning för alla då det inte kan finnas stora klasskillnader, tycker hon. Men hon säger också att hon har läst i media att fler barn med akademiska föräldrar går på gymnasiet. Hon tror att det beror på att de får mer stöd hemifrån än andra. Lena säger ytterligare att det är viktigt att föräldrarna uppfostrar barnet och stöttar det i skolan. Hon tycker även att alla kan lyckas ekonomiskt även om de inte har haft en bra utbildning. Själv tycker Lena att hon fått en, för den tiden, bra utbildning.

Lenas syn på ålderdomen och pension

Är det statens ansvar eller är det upp till varje person att se till att ordna ekonomi inför ålderdomen?

Jag tycker att det statliga pensionssystemet ska vara kvar. Inte alla kan spara privat. Men man borde tänka när man arbetar och ändå spara pengar.

Lena är inte rädd för ålderdomen men samtidigt säger hon att man inte vet hur framtiden ser ut och att detta kan vara problematiskt. Hon spar privat eftersom hon redan vet nu att hon inte kommer få mycket i pension, endast 300 €. Lena tycker att man borde spara privat när man arbetar men att även staten ska stå för pensionen.

Lenas syn på konsekvenser

Skulle ditt liv se annorlunda ut om du skulle bo i ett annat välfärdssystem?

Nja, jag vet inte. Men jag skulle inte vilja bo i USA. De har ju inte ens en riktig sjukförsäkring. Då är jag glad att det fanns Bismarck. Rikskanslern, som införde pensionsförsäkringen och socialförsäkringen i Tyskland. Det finns ju inte där borta i Amerika. Och inte heller en arbetslösförsäkring. Men om vi tänker på Sverige. Det är ju ingen stor skillnad, om man skulle bo i Sverige nu. Men det vore nog en skillnad om man till exempel skulle bo i Italien. Eller om man nu hör vad som har hänt i Grekland. Då får du ju redan pension när man är 40 år. De plundrar statens kassa. Där har ju kvinnor som var anställda vid staten, fått pension när de har fått barn och inte arbetat något mer efteråt.

Lena säger att hon inte skulle vilja bo i USA, då det inte finns sjuk-, pension- och socialförsäkringar. Hon tycker att Tyskland verkar vara ett tryggt land och hon kritiserar Greklands finanskris.

4.4 ANNA FRÅN TYSKLAND

Anna är 24 år, utan barn, och bor utanför en större stad i Tyskland. Hon arbetar på en tingsrätt och är därför en högre tjänsteman. Hon tjänar mer än 14 000 men mindre än 20 000 svenska kronor.

Annas syn på sjukvård

Vad fungerar bra med sjukvården?

Alla får bra sjukvård eftersom alla är tvungna att vara försäkrade.

Vad fungerar dåligt eller bör utvecklas med sjukvården?

Att staten måste stå för det mesta inom sjukvården. Det är ju staten som finansierar allt. Det är inte bra. Det blir ju alldeles för dyr och med tanke på att ekonomin inte ser så bra ut just nu.

Har alla samma förutsättning till bra sjukvård?

Ja, alla har samma förutsättningar, för alla är ju försäkrade. Så alla har möjlighet till bra sjukvård. Det borde inte finnas skillnader i samhället.

Ska det offentliga erbjuda samma sjukvård eller är det upp till varje privatperson att sköta det själv?

Staten ska erbjuda möjligheten till bra sjukvård. Men varje privatperson måste se till själva att de får den bästa omsorgen som möjligt.

Anna anser att sjukvården i Tyskland fungerar bra. Hon känner absolut att hon har tillgång till sjukvård om det skulle behövas. Det hon kritiserar är att sjukförsäkringen kanske är för dyr för staten. Dock tycker hon att alla har möjlighet till en bra sjukvård då alla måste vara försäkrade. Hon anser att alla skall få bra vård, men att det är upp till varje individ att se till att få den bästa vården.

Annas syn på bidrag och ekonomi

Vad fungerar bra med bidrag och arbetslöshetsförsäkring?

Att alla har möjlighet att få pengar även de som är i svåra situationer.

Vad fungerar dåligt eller bör utvecklas med bidrag och arbetslöshetsförsäkring?

Att det kan finnas folk som får bidrag även om de skulle klara sig bra ekonomiskt. Det kan finnas folk som utnyttjar systemet och det är inte bra. De måste kontrolleras bättre.

Finns det medborgare som är utanför det ekonomiska skydds nätet?

Ja, det finns. Det är de som inte tar emot bidrag frivilligt. Sen finns ju även de som inte uppfyller några krav.

Vems ansvar är det när medborgarna hamnar utanför olika skydds nät?

Det är ju varje individens ansvar. Om nån som skulle kunna få "Hartz IV" och inte uppfyller vissa krav är det personens ansvar.

Ska staten stå för arbetslöshetsförsörjning eller är det individens ansvar att ordna det?

Man måste ta hand om det själv. Staten ger bara riktlinjer men det är individen som ska bry sig om detta. Och sen måste man även fundera om man överhuvudtaget vill få bidrag eller inte. Det kanske kan vara jobbigt att få pengar från staten.

Anna tycker att det är bra att det finns bidrag för människor som är i svåra situationer, men samtidigt anser hon att det kan finnas människor som utnyttjar systemet. Därför ska det kontrolleras bättre, tycker Anna. Hon menar även att det är individens ansvar att ordna sin ekonomi. Staten ger bara riktlinjer, menar hon. Själv klarar hon sig bra på sin inkomst och känner att det finns ett ekonomiskt skydds nät för henne om det skulle behövas.

Annas syn på utbildning

Ska staten stå för utbildning eller är det individens ansvar att ordna det?

Var och en är ansvarig för detta själv eftersom förutsättningarna är lika för alla. Men måste man ha klart för sig att det är viktigt med utbildning och att man måste se till att skaffa en bra utbildning.

Har alla samma förutsättning till lika utbildning?

Alla har samma förutsättningar men det är nog lättare för de som har en väletablerad bakgrund.

Vilka personer i samhället har det lättare respektive svårare att få en utbildning?

Ja, det kan nog finnas. Men om man verkligen vill få en bra utbildning så kan alla få det oavsett vem eller varifrån man kommer.

Är det offentliga som ska erbjuda samma utbildning till alla eller är det upp till varje privatperson att sköta och finansiera det själv?

Både och. Men grundläggande saker ska staten erbjuda. Men varje privatperson är ansvarig för sig själv och måste se till att den får en bra utbildning.

Har alla samma möjlighet att lyckas ekonomiskt även om inte alla har samma möjlighet till utbildning?

Ja, det är nog så. Man måste bara vilja.

Anna anser att alla kan få en bra utbildning oavsett individens bakgrund. Dock måste det finnas en vilja hos individen att skaffa sig en bra utbildning och en lyckad ekonomisk framtid, tycker Anna. Hon menar ytterligare att staten ska erbjuda grundläggande förutsättningar för en bra utbildning. Själv anser hon att hon fått en bra utbildning.

Annas syn på ålderdomen och pension

Är det statens ansvar eller är det upp till varje person att se till att ordna ekonomi inför ålderdomen?

Det är staten som måste se till att det finns pengar för de äldre men det är även viktigt att alla spar privat också.

Anna oroar sig inte alls för ålderdomen. Hon tror att det kommer finnas ekonomiska resurser även i framtiden och att omsorgen kommer att fortsätta vara bra. Dock spar hon privat utöver den statliga pension hon kommer att få, eftersom hon anser att det är viktigt att alla gör det. Men samtidigt tycker Anna också att det är viktigt att staten erbjuder ekonomiska resurser.

Annas syn på konsekvenser

Skulle ditt liv se annorlunda ut om du skulle bo i ett annat välfärdssystem?

Det är en svår fråga. Jag tror det skulle bli rätt så lika. Det beror nog på vad man gör av situationen.

Anna tycker att man även skulle kunna lyckas i ett annat välfärdssystem om man skulle vilja.

4.5 OWEN FRÅN USA

Owen är 36 år gammal och bor i en förort till Washington i District of Columbia (DC) i USA. Han arbetar som tjänsteman och har högskoleutbildning. Han har inga barn och hans inkomst är mer än 14 000 svenska kronor men mindre än 20 000 svenska kronor efter skatt, i månaden.

Owens syn på sjukvården i USA

Vad fungerar bra med sjukvården?

Jaa.. Jag tycker att kvalitén på sjukvården här i de Förenta Staterna är över genomsnittet generellt. I akuta situationer är sjukvård tillgänglig för alla, det är bara att ta sig till akuten. Men i övrigt... För människor som har råd med hälso- och sjukvård, medel- och överklass, så är ju sjukvården helt enastående. De har råd att köpa det bästa och de kommer att få det.

Vad fungerar dåligt eller bör utvecklas med sjukvården?

Ja. Det finns ju en betydande del av befolkningen som inte har råd med ens grundläggande hälso- och sjukvårdsförsäkring. Så den enda hälso- eller sjukvården som de här människorna kommer att få är troligtvis den de får på akuten. Jag tror att det går att utveckla förebyggande sjukvårdsåtgärder går att utveckla för hela befolkningen, både rika och fattiga. Kostnaderna för det programmet skulle kunna betala sig genom besparingar från färre besök på akuten, eftersom min tanke är att preventiv hälsovård kan förebygga akutbesök längre fram. Det tror jag på.

Har alla har samma förutsättning till bra sjukvård?

Nej. Jag tycker inte att folk har samma tillgång till bra hälso- och sjukvård. När du betalar för sjukvård får de som betalar mest, de som har mest pengar, de får tillgång till den bästa sjukvården. Pengar blir den avgörande faktorn.

Ska det offentliga ska erbjuda samma sjukvård eller är det upp till varje privatperson att sköta det själv?

Jag tycker att utöver vård på akuten är det upp till varje individuell familj att ta hand om sig själva.

Owen tycker att han har bra tillgång till sjukvård eftersom han har försäkring och att USA's sjukvård har väldigt hög standard. Han anser dock att människor har olika tillgång till vård i USA och att det är medel- och överklassen, som har råd att betala för sjukvård, som får enastående sjukvård. Medan de som inte har råd med försäkring endast har tillgång till akutsjukvård. Owen anser att detta är rätt, staten ska endast erbjuda akutsjukvård och utöver detta är det upp till varje familj att ta hand om sig själva.

Owens syn på bidrag och arbetslöshets- och sjukförsäkringar

Vad fungerar bra med bidrag och arbetslöshetsförsäkring?

Jag är inte säker på vad som fungerar bäst... Jag tror att teoretiskt, skulle det kunna finnas bra offentliga försäkringar. Men... Det jag har sett är att byråkratin runt arbetslöshetsersättning här i staterna har svällt till den graden att folk kan lura systemet ("play the system"). I US så får man arbetslöshetsersättning av de individuella staterna. Som i Virginia till exempel, för att få en arbetslöshetsersättningscheck där måste du ringa in och lämna ett meddelande där du talar om vilka företag du har sökt jobb på. Och du behöver bara söka till två jobb. Så... Det här lämnar ett stort utrymme för tolkningar och människor kanske gör en minimal ansträngning för att få fortsätta med arbetslöshetsersättning men utan att bli anställda. Överlag... tror jag att systemet fungerar på det sättet att det låter majoriteten av människor som nyligen blivit av med jobbet ha en inkomst medan de söker arbete.

Vad fungerar dåligt eller bör utvecklas med bidrag och arbetslöshetsförsäkring?

Jag tror att det vore bra med mer heltäckande. Till exempel. Med arbetslöshetsförsäkring, kanske det skulle kunna finnas täckning för både småföretagare och oberoende entreprenörer ("independent contractors"). För sjukvård kanske det skulle kunna finnas ett alternativ för alla individer oberoende av anställning, där hälso- och sjukvårdstäckning frekvent skulle komma från.

Finns det medborgare som är utanför det ekonomiska skydds nätet?

Ja. Igen, det har med pengar att göra.

Vems ansvar är det när medborgarna hamnar utanför olika skydds nät?

Det finns multipla ansvar. Individen kan ha ansvar, men staten har det också... Staten borde engagera sig i trender som sker med arbetslöshet och individen borde engagera sig/bry sig om sig själva och sin familj.

Ska staten stå för arbetslöshetsförsörjning eller är det individens ansvar att ordna det?

Jag tycker att staten borde (betonar borde) stå för arbetslöshetsförsäkring. Men det skulle finnas skydd så att folk inte missbrukar systemet. Jag är inte säker på hur mycket individen borde ta ansvar för.

Owen anser att det är bra att ha en försäkring vid arbetslöshet och att staten borde stå för detta samt att försäkringen även borde täcka småföretagare och liknande. Men han tycker att ansvaret för den egna personen framförallt ligger hos individen. Owen tycker att det är för lätt att missbruka arbetslöshetsersättningssystemet och tror att det finns människor som gör detta. Men generellt tycker han ändå att det är bra att det finns ett skydd vid arbetslöshet. Själv känner Owen att han klarar sig på sin inkomst, men att det inte finns ett skydds nät om han drabbas av arbetslöshet eller sjukdom. Han anser att det finns individer som faller utanför och att pengar är avgörande för vilka som har ett ekonomiskt skydds nät.

Owens syn på utbildning

Ska staten stå för utbildning eller är det individens ansvar att ordna det?

Jag tycker att staten borde finansiera hela skolsystemet upp till en viss nivå, till och med "college" och vara villig att erbjuda avancerad utbildning för dem som är överlägsna akademiskt. Jag tycker att det borde finnas verkligt lika ("truly equal") utbildningsmöjligheter för alla.

Har alla samma förutsättning till lika utbildning?

Jag tycker inte att alla har samma tillgång. Det är... Som i fattigare landsting ("counties") i US, finns det mindre pengar till skolsystemet. Därför har de här kommunerna en mindre förmåga att få fram resurser till... som till exempel de mest avancerade läroböckerna, datorer... eller att få de bästa lärarna med hjälp av konkurrenskraftiga löner.

Vilka personer i samhället har det lättare respektive svårare att få en utbildning?

Fattigare människor har i allmänhet mindre tillgång till de bästa utbildningsmöjligheterna. Men det finns undantag.

Ska det offentliga ska erbjuda samma utbildning till alla eller är det upp till varje privatperson att sköta och finansiera det själv?

Jag tycker att staten borde förse de som är intresserade av det med de bästa utbildningsmöjligheterna. Det skulle kunna lösa många problem...

Owen anser att alla ska ha lika chans till en bra utbildning och att staten ska finansiera skolgång upp till och med "college" för alla och mer avancerad utbildning för de duktigaste. Han tycker att han fått en bra utbildning men tror inte alla har samma tillgång till detta. Olika skolområden har olika mycket resurser till bra material och konkurrenskraftiga lärarlöner, i allmänhet tror han att fattiga människor har mindre tillgång till bra utbildningsmöjligheter. Owen tror inte att alla har samma möjlighet att lyckas ekonomiskt om de inte har samma möjlighet till en bra utbildning.

Owens syn på ålderdomen och pension

Är det statens ansvar eller är det upp till varje person att se till att ordna ekonomi inför ålderdomen?

Ja... Jag tror att det är en balans. Staten borde se till att ingen är nödställd. Bortom det är det upp till varje individ att göra det bästa av deras ekonomiska situation.

Owen oroar sig inte för ålderdomen och kommer själv att börja och anser att han behöver börja spara pengar till denna eftersom han för tillfället inte har någon pension. Han tycker att staten enbart ska se till att ingen är nödställd. Utöver detta är det individens ansvar att ta hand om sin ekonomi.

Owens syn på konsekvenser

Skulle ditt liv skulle se annorlunda ut om du skulle bo i ett annat välfärdssystem?

Att bli äldre, pension och vård skulle för mig vara detsamma om staten tog hand om det som om det var upp till individen att ta hand om det själv.

Owen tror att hans liv till viss del skulle ha sett annorlunda ut om han hade bott i ett annat välfärdssystem. Om staten hade tagit mer ansvar tror han inte att det hade påverkat hans tillgång till hälso- och sjukvård. Däremot tror han att han hade haft bättre möjligheter till en bra utbildning. Sjuk- och arbetslöshetsersättning anser han också hade varit bättre för honom om staten försåg alla med detta. Vad gäller ålderdomen, pension och vård, tror han inte att det hade spelat någon roll.

4.6 MICHAEL FRÅN USA

Michael är 41 år gammal och bor i en stad i Pennsylvania. Han har högskoleutbildning men arbetar med både kvalificerade och okvalificerade arbeten, för tillfället är han arbetslös. Han har inga barn och hans inkomst (arbetslöshetsersättning) är mer än 5 000 svenska kronor men mindre än 9 000 svenska kronor i månaden efter skatt. Eftersom han är arbetslös lever han på arbetslöshetsersättning och sparade pengar.

Michaels syn på sjukvården i USA

Vad fungerar bra med sjukvården?

Ja.. Akutsjukvården. Och medicinsk forskning och utbildning.

Vad fungerar dåligt eller bör utvecklas med sjukvården?

Jaa... Den nyligen genomförda sjukvårdsreformen gick inte långt nog. Det är ett problem. Sen finns det för lite, eller ingen, finansiering av fördjupad forskning om närings- eller örterterapi eftersom det inte går att ta patent på resultaten.

Finns det sjukvård för dig om det skulle behövas?

Nej. Jag är arbetslös för tillfället och kan inte få en försäkring som täcker min redan existerande diagnos. Och. Även om det finns akutsjukvård tillgänglig. Jag skulle tveka att använda mig av den, troligtvis till skada för mig själv, på grund av de massiva kostnaderna som det skulle medföra.

Har alla har samma förutsättning till bra sjukvård?

Nej. I det här landet är det lätt att avgöra någons ekonomiska status baserat på deras medicinska historia. Det grundläggande problemet med hälso- och sjukvårdsförsäkring är att det är omöjligt att täcka alla människor i ett vinstdrivande system. Som. Ta bilförsäkring som ett exempel. Antalet människor som inte kräver ersättning är tillräckligt högt för att försäkringen ska vara möjlig att ha råd med och fortfarande täcka kostnaderna för de som behöver kräva ersättning. Men. Alla behöver hälso- och sjukvård för eller senare, så det enda sättet för ett vinstdrivande försäkringsföretag att överleva är att vägra täckning/försäkring till de människor som behöver det mest.

Ska det offentliga ska erbjuda samma sjukvård eller är det upp till varje privatperson att sköta det själv?

Jag stödjer ett "single-payer" hälso- och sjukvårdssystem. (Detta innebär att kostnaderna för att ge universell sjukvård för en hel befolkning läggs i ett enda försäkringssystem ur vilket alla kostnader tas. Vanligtvis till större delen bekostat av staten. Jmf Sveriges sjukvårdssystem.¹⁰²)

Michael anser inte att han har tillgång till hälso- och sjukvård eftersom han är arbetslös och inte kan få en försäkring som täcker hans redan existerande sjukdom. Han anser dock att akutsjukvården, samt medicinsk forskning och utbildning fungerar bra. Michael tycker inte att sjukvårdsförsäkringssystemet fungerar bra i vinstdrivande form eftersom företagen för att tjäna pengar måste neka de människor som behöver vård/försäkring bäst, för att göra vinster. Han anser att tillgången till hälso- och sjukvård styrs av människors ekonomi. Michael skulle föredra ett universellt sjukvårdssystem som till stor del bekostade av staten.

Michaels syn på bidrag och arbetslöshets- och sjukförsäkringar

Vad fungerar bra med bidrag och arbetslöshetsförsäkring?

I Pennsylvania så ger arbetslöshetsersättningen tillräckligt för att jag har kunnat fortsätta betala på mitt lån (mortgage). Kongressen har sträckt ut ersättningarna så att

¹⁰² Författarnas kommentar.

att vara långtidsarbetslös fortfarande tillåter att jag har ett tak över huvudet, men det är lågt nog för att jag fortfarande ska ha incitament för att hitta arbete.

Vad fungerar dåligt eller bör utvecklas med bidrag och arbetslöshetsförsäkring?

Pennsylvania har ett offentligt alternativ, men det är underfinansierat. Så. Som ett resultat av det är väntelistan så lång att det kunde lika gärna inte existera.

Vems ansvar är det när medborgarna hamnar utanför olika skyddsnet?

Det slutgiltiga ansvaret för den egna personen ligger hos individen själv, men, det är bättre för oss alla om vi hjälps åt.

Klarar du dig ekonomiskt på din inkomst?

När jag jobbar, ja. Men när jag är arbetslös kan jag inte betala alla mina räkningar med arbetslöshetsersättningen.

Ska staten stå för arbetslöshetsförsörjning eller är det individens ansvar att ordna det?

Jag anser att individen har ansvar, men verkligheten är att saker och ting händer och vi har alla hjälp av ett socialt skyddsnet. Utan ett, skulle jag troligtvis vara hemlös, och kanske till och med begå brott för att överleva.

I Pennsylvania, där Michael bor, ger arbetslöshetsersättningen tillräckligt, anser Michael, även om den inte täcker alla hans utgifter. Detta anser han gör honom motiverad att söka jobb, så han känner att det finns ett skyddsnet för honom. Han anser att det finns medborgare som faller utanför skyddsnetet. Han anser att både staten och individen har ett ansvar för försörjningen vid arbetslöshet.

Michaels syn på utbildning

Vilka personer i samhället har det lättare respektive svårare att få en utbildning?

Människor med pengar och människor från en bakgrund som inte har lärt dem hjälplöshet har det lättare.

Ska det offentliga ska erbjuda samma utbildning till alla eller är det upp till varje privatperson att sköta och finansiera det själv?

Lika utbildning borde erbjudas, baserat på begåvning.

Har alla har samma möjlighet att lyckas ekonomiskt även om inte alla har samma möjlighet till utbildning?

Nej. Rasism och sexism existerar fortfarande.

Michael anser att staten skall se till att alla har lika chans till lika utbildning och att de som är mest begåvade ska få bäst utbildning. Han tror inte att alla har samma tillgång till utbildning. Han tror inte att alla har samma möjligheter att lyckas ekonomiskt då de inte har samma möjlighet till utbildning eftersom rasism och sexism fortfarande förekommer. Själv anser han att han fått en bra utbildning.

Michaels syn på ålderdomen och pension

Är det statens ansvar eller är det upp till varje person att se till att ordna ekonomi inför ålderdomen?

Som sagt. Jag tror att ansvaret slutgiltigt ligger hos individen, men att vi alla skulle ha det bättre om vi hjälpte varandra. Det mest effektiva sättet att göra det är genom Staten och ett intelligent användande av skatter. Ja.... Ett klargörande exempel. Nine eleven attackerna resulterade i den största strömmen av välgörenhetsbidrag i amerikansk historia. Det motsvarade ungefär en tiondel av den summan som den federala regeringen/staten gav till flygbolag för att förhindra att de gick bankrutt under den efterföljande bristen på affärsverksamhet.

Michael oroar sig inför ålderdomen gällande pensionen och omsorg. Han sparar själv. Han tycker att individen har det slutgiltiga ansvaret men att det är bäst för alla att hjälpas åt. Vilket han tycker görs bäst genom staten och skatter.

Michaels syn på konsekvenser

Skulle ditt liv skulle se annorlunda ut om du skulle bo i ett annat välfärdssystem?

I en mer utbyggd välfärdsstat... Jag skulle troligtvis fortfarande ha ett arbete. En av de största anledningarna till att jag förlorade mitt senaste jobb var ett resultat av min obehandlade ADHD. Det som skulle kunna vara sämre.... Jag skulle kanske haft sämre möjligheter att spara pengar till perioder av arbetslöshet eftersom jag skulle betala högre skatter. Högre skatter skulle också ha kunnat hindra företaget från att anställa mig.

Michael tror att hans liv skulle ha sett annorlunda ut om han hade bott i ett annat välfärdssystem där staten tog större ansvar. Han tror att hans tillgång till hälso- och sjukvård hade varit bättre, liksom möjligheten till en bra utbildning, sjuk- och arbetslöshetsersättning och en bra pension och bra vård som äldre. Men Michael resonerar samtidigt som så att även om han troligare skulle ha haft kvar sitt arbete eftersom han skulle ha kunnat få hjälp med sin ADHD så hade han haft sämre möjligheter att spara pengar inför perioder av arbetslöshet, pga högre skatter. Samt att högre skatter kanske skulle ha hindrat företaget från att anställa honom.

4.7 SAMMANFATTNING AV UPPFATTNINGAR EFTER LAND

Här görs en kort sammanfattning av de olika individernas uppfattning, uppdelat efter respektive land.

SVENSKARNA

Här görs en kort sammanfattning av Anders och Ullas uppfattningar av sitt välfärdssystem.

Sjukvård

Både Ulla och Anders har positiva upplevelser av sjukvården och anser att de har god tillgång till sjukvård om de skulle behöva den. Ulla, som är äldre än Anders och har mer erfarenhet av vården anser dock att hon ibland fått vara påstridig på vårdcentralen, för att få den vård hon behöver, medan hon bara har positiva erfarenheter av specialistsjukvården. Anders har dock hört talas om att det skett nedskärningar inom vården.

Medan Anders tror att det kan finnas skillnader i tillgången och kvaliteten på vård beroende av geografiskt läge, att tillgängligheten är större i stad än på landsbygd; tror Ulla att det finns skillnader beroende på samhällsklass. Bland annat menar Ulla att en person från en lägre samhällsklass, utan utbildning, har svårare att kräva bra vård.

Både Anders och Ulla anser att staten skall ansvara för att alla skall ha samma tillgång till bra vård.

Bidrag och socialförsäkringar

Både Anders och Ulla anser att staten skall erbjuda bidrag och socialförsäkringar eftersom de anser att vem som helst kan hamna i en svår situation. Däremot tror Anders att det förekommer fusk, medan Ulla inte tror detta. Anders vill dock inte ha hårdare kontroller, han föredrar att de som har behov av ekonomisk hjälp får detta, framför att eventuella fuskare åker fast. Anders tror också att det är bättre att alla hjälps åt än att var och en själv försöker spara inför eventuella framtida arbetslöshetsperioder.

Båda anser att det finns människor som kan hamna utanför det ekonomiska skyddsnetet. Men medan Anders nämner hemlösa och ensamstående föräldrar, verkar Ulla mena att alla som råkar bli sjuka eller arbetslösa kan få problem på grund av att ersättningarna och tillgängligheten till dem försämrats. Vilket hon ser som ett samhällsproblem eftersom det leder till otrygghet, det blir de som har mest pengar som klarar sig bäst.

Ulla ser det som självklart att staten skall ta ansvar för att ingen faller utanför det ekonomiska skyddsnetet, medan Anders anser att det i vissa fall kan vara individens eget fel, om den inte tar sitt ansvar och struntar i allt.

Båda tycker att de klarar sig bra ekonomiskt.

Utbildning

Både Anders och Ulla är för att staten skall se till att alla har samma möjligheter till en god utbildning. Båda tror dock att det finns skillnader i tillgången till bra utbildning i Sverige. Anders tror att det finns vissa skillnader beroende på vart man bor, att utbildningsmöjligheterna är sämre i invandrartäta områden och bättre i höginkomsttagarområden. Ulla tror att samhällsklass är avgörande och att om man har välutbildade, rika föräldrar har man mycket större möjligheter. De tror att detta påverkar möjligheterna att lyckas ekonomiskt i framtiden, även om det kan finnas undantag. Ulla poängterar att hon anser att lika tillgång till bra utbildning är mycket viktigt för ett gott samhälle.

Båda anser att de fått en bra utbildning. Ulla menar dock att hennes arbetarbakgrund gjorde att hon var mer rädd för att läsa på högskolan.

Ålderdomen – pension och omsorg

Anders oroar sig inte inför ålderdomen, vilket inte heller Ulla gjorde när hon var ung. Båda anser att staten skall ta ansvar för att alla får en pension, Ulla tycker att alla ska få en bra pension, medan Anders tycker att det räcker med en grund och sen är det upp till individen. Ulla tror att den statliga pensionen inte kommer att räcka för de som arbetar idag, utan att de tvingas spara extra privat om de skall få en bra pension. Ulla tror att det är avgörande vilken samhällsklass man kommer ifrån, vilken vård man får som äldre, om man har möjlighet att betala för vården.

Anders sparar privat och Ulla gjorde det innan hon gick i pension.

Livet i ett annat välfärdssystem

Både Anders och Ulla tror att deras liv skulle sett annorlunda ut i till exempel USA, ett välfärdssystem som lägger mycket av ansvaret på individen. Medan Anders ser möjlighet till både hemlöshet och extrem rikedom, ser Ulla bara försämringar. Både Ulla och Anders tror att de skulle fått sämre sjukvård. Ulla tror att hon, med arbetarbakgrund och från landsbygden, skulle ha haft det oerhört svårt att få det så bra som hon har det. Ulla tror att hon skulle fått kämpa mycket hårdare både för sig själv och sina barn. Anders har haft negativa erfarenheter

av arbetslöshetsersättningen. Handläggningstiden har varit så lång varje gång han behövt den att han hunnit börja jobba innan den kommit och klarat sig ändå. Detta verkar sänka Anders tilltro till systemet och få honom att tänka att han klarat sig bra utan statens ekonomiska skyddsnet.

TYSKARNA

Här görs en kort sammanfattning av Lena och Annas uppfattningar av sitt välfärdssystem.

Sjukvård

Både Anna och Lena anser att sjukvården i Tyskland fungerar bra och att de har tillgång till sjukvård om de behöver det. Båda kritiserar dock även sjukvårdsförsäkringen, men av olika anledningar. Lena, som är äldre, anser att det är fel att det finns två olika system, ett statligt och ett privat, där de privata får vård fortare; för att det skapar ojämlikhet i samhället. Hon vill bara ha en statlig försäkring med lika vård för alla. Anna kritiserar systemet för att det är för dyrt för staten.

Båda anser att staten skall se till att alla får bra sjukvård men Lena tycker att vården skall vara lika för alla, medan Anna, som är yngre, anser att det är upp till varje individ att se till att de får den bästa vården.

Bidrag och försäkringar

Både Lena och Anna tycker att det finns bidrag och socialförsäkringar som fungerar för de som behöver dem. Lena tror dock att det finns människor som hamnar utanför skydds nätet, som sjuka eller uteliggare. Lena tycker att arbetslöshetsförsäkringen verkar fungera bra och att det är bra med regler som motiverar arbetslösa att regelbundet söka jobb. Hon anser att samhället skall sträva efter att alla arbetar.

Anna tycker att samtidigt som det är bra att det finns bidrag för människor i svåra situationer, så finns det människor som utnyttjar systemet. Därför vill hon ha hårdare kontroller. Hon anser även att det är individens ansvar att ordna sin ekonomi och spara inför sjukdom eller arbetslöshet.

Båda klarar sig bra på sina inkomster och känner att det finns ett ekonomiskt skyddsnet för dem om det skulle behövas.

Utbildning

Både Lena och Anna anser att staten skall erbjuda lika utbildning för alla även om Anna anser att den endast behöver erbjuda en grundläggande utbildning. Lena vet att barn till akademiker oftare går på gymnasiet, vilket hon tror beror på att de får mer stöd hemifrån. Medan Anna tror att alla har samma möjligheter till bra utbildning, bara individen vill. Båda tror dock att alla har möjlighet att lyckas ekonomiskt oavsett hur förutsättningarna till lika utbildning.

Både Anna och Lena anser att de fått en bra utbildning.

Ålderdomen – pension och omsorg

Verken Lena eller Anna oroar sig inför ålderdomen, båda sparar privat. Båda anser att staten skall erbjuda en grundläggande pension, men att alla bör spara privat utöver detta.

Livet i ett annat välfärdssystem

Lena säger att hon inte skulle vilja bo i USA, då det inte finns sjuk-, pension- och socialförsäkringar. Hon tycker att Tyskland verkar vara ett tryggt land och kritiserar Greklands finanskris. Medan Anna tycker att man även skulle kunna lyckas i ett annat välfärdssystem, om man bara vill.

AMERIKANERNA

Här ges en kort sammanfattning av Owen och Michaels uppfattningar av sitt välfärdssystem.

Sjukvård

Owen tycker att han har bra tillgång till sjukvård eftersom han har försäkring och att USA's sjukvård har väldigt hög standard. Michael anser inte att han har tillgång till hälso- och sjukvård eftersom han är arbetslös och inte kan få en försäkring som täcker hans redan existerande sjukdom.

Båda anser att människor har olika tillgång till vård i USA. Owen anser att medel- och överklassen, som har råd att betala för sjukvård, får enastående sjukvård. Medan de som inte har råd med försäkring endast har tillgång till akutsjukvård. Michael tycker inte att sjukvårdsförsäkringssystemet fungerar bra i vinstdrivande form eftersom företagen för att tjäna pengar måste neka de människor som behöver vård/försäkring bäst, för att göra vinster. Han anser att tillgången till hälso- och sjukvård styrs av människors ekonomi.

Owen anser att detta är rätt, staten ska endast erbjuda akutsjukvård och utöver detta är det upp till varje familj att ta hand om sig själva. Michael skulle föredra ett universellt sjukvårdssystem som till stor del bekostade av staten.

Bidrag och försäkringar

Owen och Michael anser att det är bra att ha en försäkring vid arbetslöshet och att staten borde stå för detta. I Pennsylvania, där Michael bor, ger arbetslöshetsersättningen tillräckligt, anser Michael, även om den inte täcker alla hans utgifter. Detta anser han gör honom motiverad att söka jobb, så han känner att det finns ett skyddsnät för honom.

Owen anser dock att arbetslöshetsersättningen är för lätt att missbruka och att det finns individer som gör det.

Owen anser inte att det finns ett skyddsnät för honom om han drabbas av sjukdom eller arbetslöshet.

Båda anser att det finns individer som faller utanför det ekonomiska skyddsnätet. De anser att staten har ett ansvar för försörjningen vid arbetslöshet, men att även individen har det till viss del.

Utbildning

Både Owen och Michael anser att alla skall ha lika chans till en bra utbildning. Owen anser att staten ska finansiera skolgång upp till och med "college" för alla och mer avancerad utbildning för de duktigaste. Även Michael anser att de mest begåvade skall få bäst utbildning.

Varken Owen eller Michael tror att alla har samma möjligheter till en bra utbildning. Owen anser att olika skolområden har olika mycket resurser, i allmänhet tror han att fattiga människor har mindre tillgång till bra utbildningsmöjligheter.

Varken Owen eller Michael tror att alla har samma möjlighet att lyckas ekonomiskt om de inte har samma möjlighet till en bra utbildning. Michael anser att detta beror på att rasism och sexism fortfarande förekommer.

Båda anser att de fått en god utbildning.

Ålderdomen – pension och omsorg

Owen oroar sig inte för ålderdomen och kommer själv att börja/behöva spara pengar till denna. Michael däremot, oroar sig inför ålderdomen gällande pensionen och omsorg. Han sparar själv.

Owen tycker att staten enbart ska se till att ingen är nödställd. Utöver detta är det individens ansvar att ta hand om sin ekonomi. Michael tycker att individen har det slutgiltiga ansvaret men att det är bäst för alla att hjälpas åt. Vilket han tycker görs bäst genom staten och skatter.

Livet i ett annat välfärdssystem

Både Owen och Michael tror att deras liv till viss del skulle ha sett annorlunda ut om de hade bott i ett annat välfärdssystem.

Om staten hade tagit mer ansvar tror Owen inte att det hade påverkat hans tillgång till hälso- och sjukvård. Medan Michael tror att han hade fått bättre tillgång till hälso- och sjukvård.

Både Owen och Michael tror att de hade haft bättre utbildningsmöjligheter och bättre sjuk- och arbetslöshetsförsäkring.

Owen tror att ålderdomen, avseende pension och omsorg, hade varit densamma. Medan Michael tror att detta hade varit bättre.

Men Michael resonerar samtidigt som så att även om han troligare skulle ha haft kvar sitt arbete, eftersom han skulle ha kunnat få hjälp med sin ADHD, så hade han haft sämre möjligheter att spara pengar inför perioder av arbetslöshet, pga högre skatter. Samt att högre skatter kanske skulle ha hindrat företaget från att anställa honom.

4.8 JÄMFÖRANDE SAMMANFATTNING

Här ges en kort sammanfattning av likheter och skillnader i uppfattningar av välfärdssystemet.

Sjukvård

Både svenskarna och tyskarna är till större delen nöjda med sin sjukvård. Ulla anser dock att personer ur lägre samhällsklasser, med låg utbildning, har svårare att kräva bra vård. Anders anser att vårdens tillgänglighet varierar efter geografiskt läge, är bättre i staden än på landsbygden. Lena, som liksom Ulla är äldre, anser att sjukvårdssystemet kan bli rättvisare och tycker att det är fel att det finns två olika sjukvårdsförsäkringssystem. Amerikanerna anser att deras sjukvård håller hög kvalitet, men att endast medel- och överklassen, som har råd att betala för sjukvården, får tillgång till denna, övriga får bara akutsjukvård. Medan Owen anser att detta är rätt, att resten är upp till individen, anser Michael att det är fel, han anser att staten skall se till att alla får bra vård. Michael är också den enda av de intervjuade som inte har tillgång till sjukvård. Både svenskarna och tyskarna anser att staten skall erbjuda sjukvård till alla, men Anna tycker också att det är individens ansvar att se till att få den bästa vården.

Bidrag och försäkringar

Alla de sex intervjuade personerna anser att staten skall erbjuda bidrag och socialförsäkringar, eftersom de anser att alla kan hamna i en svår situation. Ulla och Michael är de enda som inte misstänker att det finns personer som fuskar med detta. Anders misstänker detta men vill ändå inte ha hårdare kontroller som skulle riskera att de verkligt behövande inte fick hjälp. Både tyskar och amerikaner är för kontroller och ersättningsnivåer som motiverar arbetslösa att regelbundet söka jobb, och Anna och Owen vill ha hårdare kontroller.

Ulla från Sverige är den som anser att det är självklart att det är statens ansvar att ta hand om de som har behov av stöd medan övriga anser att det också, mer eller mindre är upp till individen.

Alla utom Anna tror att det finns de som hamnar utanför det ekonomiska skyddsnetet. Ulla och Lena (båda äldre) och amerikanerna anser att vem som helst som blir sjuk eller arbetslös kan göra det, Ulla med referens till försämrad tillgång och försämrad ersättning på senare år i Sverige.

Owen från USA är den ende som inte känner att det finns ett ekonomiskt skyddsnet för honom vid arbetslöshet eller sjukdom.

Alla anser att de klarar sig bra på sin inkomst. Även Michael tycker detta, trots att han inte kan betala på sina lån, eftersom det motiverar honom att söka jobb.

Utbildning

Alla anser att staten skall se till att alla har samma möjligheter till utbildning. Anna från Tyskland anser dock att det räcker med en likvärdig grundläggande utbildning, sedan är det upp till individen. Amerikanerna anser att efter collegenivå skall utbildning erbjudas de mest begåvade.

Alla utom Anna tror att det finns skillnader i tillgång till utbildning beroende av klassbakgrund och föräldrars utbildningsnivå. Anders tror att de som bor i invandrartäta områden har sämre utbildningsmöjligheter och ekonomiska framtidsutsikter. Alla utom tyskarna tror att detta påverkar möjligheterna att lyckas ekonomiskt i framtiden. Ulla poängterar att hon anser att lika tillgång till bra utbildning är mycket viktigt för ett gott samhälle.

Alla anser att de fått en bra utbildning.

Ålderdomen – pension och omsorg

Ingen utom Michael oroar sig för ålderdomen, vad gäller pension och omvårdnad, inte heller Ulla gjorde detta innan hon blev pensionär.

Alla utom Ulla anser att det räcker med att staten erbjuder en grundläggande pension och att det sedan är upp till individen att spara privat. Owen tycker att det räcker med att staten ser till att ingen är nödställd. Michael tycker att individen har det slutgiltiga ansvaret men att det är bäst för alla att hjälpas åt. Vilket han tycker görs bäst genom staten och skatter.

Ulla, som är äldst, tror att det är avgörande vilken samhällsklass man kommer ifrån, vilken vård man får som äldre, om man har möjlighet att betala för vården. Ulla tror att den statliga pensionen inte kommer att räcka för de som arbetar idag, utan att de tvingas spara extra privat om de skall få en bra pension.

Livet i ett annat välfärdssystem

Alla tror att deras liv skulle ha sett annorlunda ut i ett annat välfärdssystem, utom Anna och Owen tror det endast till viss del.

Båda svenskarna och Lena tror att de skulle fått sämre sjukvård i USA. Ulla och Lena ser bara försämringar med att leva i det systemet. Ulla tror att hon skulle fått kämpa mycket mer för både sin och sina barns välfärd. Medan Anders ser möjligheten till både extrem fattigdom och extrem rikedom. Anders har haft negativa upplevelser av arbetslöshetsersättningen och verkar fundera på om han verkligen skulle behöva den, om det skulle ha någon betydelse om den inte fanns.

Anna, den unga välavlönade tyskan, anser att man kan lyckas i vilket välfärdssystem som helst, bara man vill.

Om staten hade tagit mer ansvar tror Owen inte att det hade påverkat hans tillgång till hälso- och sjukvård. Medan Michael tror att han hade fått bättre tillgång till hälso- och sjukvård.

Både Owen och Michael tror att de hade haft bättre utbildningsmöjligheter och bättre sjuk- och arbetslöshetsförsäkring.

Owen tror att ålderdomen, avseende pension och omsorg, hade varit densamma. Medan Michael tror att detta hade varit bättre.

Michael funderar dock på att även om han genom att han fått vård för sin ADHD kunnat behålla sitt jobb, skulle de högre skatterna kanske ha lett till att han kunde spara mindre till perioder av arbetslöshet, samt att det skulle kunna hindrat företag från att anställa honom från början.

5 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Stefan Svallfors och Richard Titmuss har visat att klass och utformningen av välfärdspolitiken en avgörande betydelse för attityden till välfärdspolitik. I vår undersökning intervjuade vi sex individer ifrån Sverige, Tyskland och USA. Resultaten visade att den ena svenska respondenten är nöjd med det svenska välfärdssystemet då det inte finns klasskillnader, enligt honom. Den andra respondenten från Sverige är mer kritisk och anser att systemet varit bra men försämrats de senaste åren. Även den ena intervjupersonen från Tyskland var kritisk mot det tyska välfärdssystemet, men samtidigt tyckte den att mycket, inom till exempel sjukvården och med bidrag, fungerar bra. Den andra tyska respondenten ställde sig mycket positivt till det tyska välfärdssystemets och ansåg att alla medborgare hade samma möjligheter. Respondenterna från USA är dock negativa till det amerikanska välfärdssystem och kritiserar sjukvården, utbildningen och bidragssystemets bristande förmåga att erbjuda likvärdig tillgänglighet och kvalitet.

Attityd till hur välfärdssystemet bör vara utformat

Det var tydligt att alla var mycket positivt inställda till att staten ska erbjuda likvärdiga utbildningsmöjligheter medan flera var mer kritiska till arbetslöshetsersättning och bidrag eftersom de menade att dessa kunde missbrukas. Det stämmer med Svallfors forskning, att det finns ett starkare stöd för generell välfärd än för selektiva bidrag, eftersom dessa lätt väcker misstankar om fusk. Svallfors påpekar dock att fusk i verkligheten är mycket litet. (Se 3.2)

De intervjuade individerna tillhör som tidigare redovisats tre olika typer av välfärdssystem. Sverige är ett välfärdssystem, där staten står för många tjänster och där jämlikheten åtminstone är viktig. Anders, som vi intervjuade, tyckte att det var viktigt att det inte finns klasskillnader i samhället. Han menade också att staten ska hjälpa de, som behöver hjälp. Även Ulla från Sverige anser att det ska finnas jämlikhet i samhället och att staten ska stå för bidrag, sjukvård och likvärdiga utbildningsmöjligheter. Dock kritiserar hon det svenska välfärdssystemet hårdare än Anders. Kanske kan det bero på att hon är äldre än Anders och varit med då välfärdspolitiken varit som mest jämlikhetssträvande, guldåldern under 1950–70-talet, och nu ser försämringarna i tillgänglighet och kvalitet samt förändringarna mot hårdare krav och mer av privata försäkringar. Det verkar vara så att ju mer utbyggt välfärdssystem man är van vid, alltså ju större ansvar staten tar för detta, desto hårdare krav har man. Ulla har levt i ett samhälle där det var självklart att staten tog ansvar för att alla fick tillgång till lika och bra välfärd. Hon kritiserar troligtvis därför nedskärningarna i sitt välfärdssystem extra hårt, hennes välfärdssystem är ändå det mest dekommodifierande om man jämför med de andra två länderna. Detta verkar hon även medveten om, hon inser att hon hade haft mycket sämre chanser i USA.

Åsikter om sjukvårdssystemet

I Tyskland är individualiseringen mycket högre än i Sverige. Medborgarna kan välja sin sjukförsäkring och bestämma om de vill vara privat eller statligt försäkrad till exempel. Detta kritiserar Lena från Tyskland. Hon menar att detta bara skapar orättvisa. Hon menar ytterligare att det finns ojämlikheter i utbildningen beroende hur mycket stöd eleverna får hemifrån. Anna däremot ser inga problem alls med ojämlikheter i Tyskland. Hon menar att alla har lika chanser till bra sjukvård och utbildning. Det kan vara så att Anna inte kan se att andra har problem eftersom hon själv har en mycket trygg omgivning. Hon är en högre tjänsteman och får därför ”förmåner” som gör att hon inte kan bli uppsagd från sitt arbete, hon har en privatsjukförsäkring och hon har haft positiva erfarenheter från sin utbildningstid. Eftersom hon är i ett sådant tryggt system känner hon kanske inte till svårigheterna för andra i samhället och problemen med sjukssystemet. Frågan som då kan ställas är också hur rättvist det

är att det finns ett sådant system i Tyskland. Bara för att man är en högre tjänsteman får man så många förmåner och en högre tjänsteman har egentligen inte möjlighet att "falla" genom skyddsnetet. Männen från USA är båda kritiska vad gäller deras välfärdsystem. Michael är arbetslös och klarar sig nästan inte på sin inkomst men har inget problem med detta. Däremot är han kritisk till att alla inte har samma möjligheter till vård och utbildning. Han anser att staten måste ta mer ansvar. Även Owen ser, till skillnad från Anna i Tyskland, att alla inte har samma möjligheter, han anser dock att staten enbart skall erbjuda ett minimiskydd, som till exempel akutsjukvård och minimipension. Medan Michael ser att alla medborgare inte har samma tillgång till välfärdstjänster och tycker att detta borde ändras.

Resultaten kopplade till Svallfors forskning

Tendenserna vi ser i vår undersökning stämmer överens med Stefans Svallfors resultat. I hans undersökning är det flest svenskar som tycker att det i högre grad är statens ansvar att alla har arbete, en bra hälso- och sjukvård och ekonomisk hjälp vid arbetslöshet. Tyskarna tyckte inte detta lika starkt och amerikanerna ansåg att det inte var lika relevant även om de båda var för lika utbildningsmöjligheter och Michael även var för lika sjukvård. Att Michael och svenskarna var mer vänligt inställda till statlig välfärd kan också kopplas till deras klasstillhörighet. Som Svallfors visat är stödet för statligt finansierad välfärd starkare hos arbetarklassen. Med tanke på att Sverige har ett väldigt starkt välfärdsystem är dessa resultat inte heller förvånande. Svenskarna förväntar sig troligtvis att staten skall erbjuda likvärdiga välfärdstjänster eftersom de vant sig vid detta och tanken på lika möjligheter och tillgång till till exempel sjukvård. Svenskarna lever i det mer jämlikare samhället av de undersökta välfärdssystemen, eftersom de lever i ett samhälle där det finns mer likvärdig tillgång till utbildning, ett sjuksystem och bidrag och försäkringar för alla. Därför kan personernas bakgrund självklart ha betydelse för hur de värderar sina välfärdssystem. Om man är van med någonting tas det troligtvis lättare för givet att det ska finnas. I USA till exempel har inte alla möjlighet till en bra utbildning, sjukvård och ekonomisk ersättning, eftersom staten inte erbjuder det. Det är nog därför så få amerikaner tycker att det är statens ansvar att ordna detta. Kanske tror de även att det skulle vara omöjligt att finansiera eller tror att alla har samma möjligheter om de anstränger sig och tycker därför att det är upp till individen. Även i vår undersökning syns dessa åsikter hos Owen. Michael från USA var till exempel den enda som hade det svårt med ekonomin, medan alla andra klarade sig bra. Den tyska Anna ansåg till och med att det inte alls finns ojämlikheter i Tyskland.

De intervjuade personerna verkade alla, utom Ulla från Sverige, misstänksamma mot de som använder arbetslöshetsersättning. Däremot var alla. Som sagt, positiva till att staten ska erbjuda en god utbildning till alla, med fokus på att det är de som är mest lämpade som ska få den bästa utbildningen. Så alla de intervjuade personerna verkar vara för att alla ska ges samma förutsättningar till en bra utbildning och därmed samma förutsättningar att klara sig bra i livet. Eftersom en bra utbildning kan ge ett välbetalt jobb och då kan man både leva gott och köpa de välfärdstjänster man behöver, om nu inte staten tillhandahåller dessa. Då är det upp till individen att göra sitt bästa.

Utbildning och lika möjligheter

Gösta Esping-Andersens mätte ett samhälles välfärd utifrån dekommodifierande och antistratifierande effekt. Vilket gjorde ett samhälles förmåga att erbjuda likvärdiga utbildningsmöjligheter avgörande för välfärdsnivån. Att de flera utav intervjupersonerna var för att alla skulle ha samma utbildningsmöjligheter samtidigt som de var emot att staten skulle erbjuda andra typer av välfärdstjänster är intressant. Flera av dem tror att det räcker att staten erbjuder likvärdig utbildning för att alla ska ha samma förutsättningar, att klassbakgrund inte skulle ha betydelse. De tänker kanske inte på vilka effekter en låg eller obefintlig

arbetslöshetsersättning och sjukvård får för effekter för en arbetslös persons barn och deras möjligheter.

Attityder och klass

Generellt var som sagt de två svenska intervjupersonerna, både med arbetarklassbakgrund, mest vänligt inställda till statligt finansierad välfärd. Vilket stämmer med Svallfors och Glazers resultat att svenskar och arbetarklass har en mer positiv inställning till statligt finansierad välfärd. En av amerikanerna, Owen, lutade mycket åt att det var individens ansvar men tycket samtidigt att det var viktigt att alla hade samma möjligheter till bra utbildning. Sedan var det upp till individen och dennes familj att se till att få det så bra som möjligt. Även den andra amerikanen, Michael, ansåg ibland att det delvis var individens ansvar, men han var mer positivt inställd till universell statligt finansierad välfärd.

Om man ser till klassbakgrund så verkar även detta slå igenom, de intervjuade personernas åsikter och Svallfors resultat om hur åsikter om välfärdspolitik är kopplade till klass sammanfaller. De två svenskarna med arbetarklassbakgrund och den arbetslöse amerikanen har liknande åsikter om i vilken utsträckning staten ska ansvara för och finansiera välfärden. De två tyska kvinnorna med god utbildning och höga inkomster, Lena och Anna, var mest misstänksamma mot de som var i behov av arbetslöshetsersättning eller hamnade utanför skyddsneten och var mer benägna att anse att detta berodde på individen själv. Likaså den välutbildade amerikanen med god inkomst, Owen, ansåg att det i slutändan var individens ansvar och att det var för lätt att fuska till sig ersättning.

Ålder

Ålder verkade också ha betydelse, allra mest positiv till väl utbyggd statligt finansierad välfärd var Ulla, som var äldst av de intervjuade. Jämfört med den yngre svensken, Anders, insåg hon att alla inte hade samma möjligheter, beroende av klassbakgrund. Hon var tydlig med att staten skulle se till att alla fick bra välfärd, medan Anders till viss del ansåg att det var individens ansvar. Om man jämför de båda tyskornas åsikter är det tydligt att Lena som var äldre såg att välfärdssystemet inte erbjöd lika möjligheter, men önskade att det skulle göra det. Medan den yngre Anna, var mer benägen att tro att alla hade samma möjligheter, att det var upp till individen och ansåg att det i större utsträckning var individens eget ansvar. Om man ser till att Ulla och Lena levde till större delen med ett välutbyggt välfärdssystem, medan de båda yngre, Anders och Anna har växt upp med ett minskat välfärdssystem där allt mer ansvar läggs på individen, verkar det som att det välfärdssystem man är van vid generellt, är det man föredrar i stora drag. Särskilt Ulla, som är van vid att staten tar det fulla ansvaret för ett jämlikt samhälle, är för detta. Även Lena verkar för ett större statligt ansvar, medan Anders och Anna i högre grad menar att det även är individens ansvar. De båda amerikanerna har inslag av både och, de verkar i stort sett för lika möjligheter (i form av lika utbildningsmöjligheter), men betonar hela tiden att individen har ett ansvar. Det omgivande samhället och eventuellt det välfärdssystem man växer upp med, verkar ha betydelse för ens uppfattningar om hur välfärd bör vara utformad. Vilket stämmer med Titmuss teorier om att generell välfärd leder till ett större stöd för en utbyggd välfärdsstat, jämfört med behovsprövd välfärd. Skillnaderna i åsikter mellan de olika ländernas individer och mellan de yngre och äldre svenskarna och tyskarna, verkar stödja detta. Utvecklingen i åsikter följer Sveriges och Tysklands välfärdssystemens utveckling. Och skillnaden i åsikter mellan svenskarna och tyskarna stämmer överens med välfärdssystemens skillnader. Det går dock inte säga om det är på grund utav de rådande samhällsvärderingarna eller på grund utav det aktuella välfärdssystemet som en person utvecklar sina åsikter. Det är ju också så, som tidigare nämnts, att olika grupper i samhället utvecklar olika åsikter, beroende av klass. Även om dessa klassuppfattningar tydligt ändå skiljer

sig åt mellan de tre länderna, de tre olika välfärdssystemen. Vilket Svallfors kvantitativa forskning visat.

Statlig eller individuell välfärd

Paul Spicker menade att eftersom alla i ett samhälle är beroende av varandra så genererar dessa sociala relationer förpliktelser mellan människor. Förpliktelser som sträcker sig över gruppindelningar som klass, etnicitet och kön eftersom de sociala relationerna korsar dessa. Men Spicker menade också att människor tenderar att ha lättare att blunda för sina förpliktelser gentemot personer som kategoriseras i grupper som står längre bort från dem själva, t ex av ett annat etniskt ursprung eller tillhörande en annan klass. Detta eftersom de har mindre kontakt med dessa och deras egna grupp isolerar sig. Vilket även Alesina och Glaeser ansåg. Detta kan vara en av anledningarna till Owen och Anna; och även den andra tyskan och amerikanen till viss del; ansåg att det till stor del var upp till individen. De levde så pass frångått dessa människor att de inte ansåg sig ha förpliktelser gentemot dem, att det var upp till individen att ta ansvar. Deras tro på att det hela tiden är upp till individen, att individen har ansvar och möjlighet att få bra välfärd oavsett bakgrund, och Annas tro på att bara individen vill kan den lyckas; bygger på deras tro på att alla människor är fristående individer, det Spicker kallade för en utav de myter med störst genomslag i västerlandet. Spicker menade att alla människor i ett samhälle är beroende av varandra.

Framtiden

Frågan är dock hur framtiden ser ut. Kommer Sverige kunna erbjuda ett starkt skyddsnet även om flera år eller kommer Ullas farhågor att infrias, och hur kommer alla reformer i USA förändrar samhället. Sedan kan man undra hur och om Tysklans skall kunna fortsätta finansiera de högre statliga tjänstemännen som innebär enorma kostnader för staten.

Att den omgivande miljön, familjen och samhället har betydelse för i vilken utsträckning individer utvecklar egoism eller altruism, enligt Oddbjörn Evenshaug och Dag Hallen, torde också betyda att utformningen av välfärdssystem har betydelse för utveckling av egoism och altruism. Dels föredras ett universalistiskt system av de med mer utvecklad altruism, eftersom de i högre grad är intresserade av allas bästa än just sitt eget. Dels borde ett universalistiskt system, som Richard Morris Titmuss menar, leda till en högre grad av acceptans för systemet och att alla får det bra, altruism.

Thomas Englund menade att synen på utbildning som medel för att kunna delta i förvaltande av och att kunna ta ansvar för ett samhälle, genom att kollektivt via institutioner besluta om samhällets framtid, var utmanad. Englund menade att synen på medborgarskapet är på väg att förändras till ett ”privat medborgarskap”, där autonoma, egennyttiga individer, isolerade och drivna av egenintressen relaterar till varandra endast genom marknaden och helt utan sociala dimensioner. Den ökade individualiseringen i samhället leder till ett ökat tryck på flexibla välfärdslösningar, att ge medborgarna möjligheter att själva bestämma över sin välfärd i fråga om valfrihet inför olika former och inflytande över dessa. Vilket är vad som skett i Sverige de senaste åren.

Ett stöd för en stark välfärdsstat är dock, enligt Titmuss, beroende av att dess välfärdstjänster och bidrag har en universell utformning. Frågan är vad som händer med stödet för offentlig finansiering och tillhandahållande av välfärdstjänster och bidrag, över tid, om dessa inte längre blir lika för alla och kvaliteten försämras. I Sverige väljer barn och deras föräldrar olika skolor, olika vård, olika pensionssparande och olika typer av privata försäkringar blir vanligare. Eftersom människor i ett samhälle är beroende av varandra torde det vara svårt att få ett samhälle att överleva om alla individer ser sig som fristående delar och enbart arbetar mot egoistiska mål. Om samhället utvecklas i alltmer individualistisk riktning, leder det, enligt Evenshaug och Hallens teorier om hur människor utvecklar altruism, till en högre grad av egoism. Om en människa bara tar ansvar för sig själv utvecklar hon inte en

känsla av omsorg om andra. Frågan är då hur dessa människor ska kunna arbeta för det gemensamma bästa, (och därmed sitt eget bästa) om de inte ser att de är delar av en och samma helhet, samhället.

Avslutning

Vi ville undersöka hur individerna uppfattade sitt välfärdssystem och det visade sig att nästan alla hade en väldigt realistisk bild av sitt system, medan den unga tyskan överskattade individens möjligheter oavsett bakgrund i det tyska systemet. Mest kritisk var svenska Ulla, som var äldst och van vid ett välfungerande välfärdssystem. Även Michael från USA var missnöjd med att välfärdssystemet inte täckte in alla. Lena från Tyskland var lite missnöjd med att sjukvården inte var rättvis, men verkade i övrigt relativt nöjd. De andra verkade hyfsat nöjda med hur deras system fungerade. Alla önskade dock, oavsett om de ansåg att deras system erbjöd det eller inte, att staten skulle erbjuda lika utbildningsmöjligheter för alla.

Synen på utbildningssystemet ville vi särskilt undersöka. Det var det område som alla var som mest överens om hur det bör vara utformat. Alla ansåg att alla skulle ha samma chanser till en bra utbildning. Alla hade också en realistisk uppfattning om hur detta såg ut i deras välfärdssystem idag, förutom Anna, som inte såg att klassbakgrund hade någon som helst betydelse. Trots att det just i hennes system är avgörande för utbildningsmöjligheterna. Vi undersökte också hur individerna såg på sin framtid och ålderdomen. De flesta individerna oroade sig inte inför framtiden och ålderdomen i fråga om pension och omsorg, men Michael gjorde detta och Ulla oroade sig för de svenskar som är unga och arbetar idag. Alla utom Anders verkade ha god kunskap om hur deras pensionssystem och äldreomsorg fungerade.

Alla trodde att deras liv mer eller mindre skulle påverkas av att ha levt i ett annat välfärdssystem. Owen var de som trodde att det skulle ha minst betydelse, han trodde bara att det skulle leda till bättre utbildning och sjuk- och arbetslöshetsförsäkring för honom. Svenskarna såg problem med att leva i USA's välfärdssystem, den yngre Anders såg även möjligheter. Lena från Tyskland såg problem med att leva i USA, medan den yngre Anna ansåg att det var upp till vad individen gjorde av det. Det är tydligt att de båda yngre svensken och tysken är mer inriktad på individens möjligheter och ansvar, samt att tyskan Anna vars system är mer åt det hållet än svenskens, är det ännu mer. Hon tillhör också en högre samhällsklass än svensken Anders. Vilket säkert har stor betydelse.

Vårt mål med undersökningen var framförallt att lyfta fram de olika individernas åsikter och resonemang om välfärdens utformning i deras hemland. Resultatdelen visar på olika nivåer av insatthet i frågorna och likheter och skillnader i åsikter och motiveringar till dessa. Det intressanta har varit att få ta del av de olika individernas specifika tankar och resonemang. Det ger statistiken från tidigare forskning ett ansikte och en mer ingående bild av individernas åsikter och tankar. Många gånger har respondenternas åsikter om hur välfärdspolitiken bör vara utformad, speglat utformningen av deras eget system, i fråga om hur stor del av ansvaret som skall ligga på individen respektive staten och klassrespektive ålder har också haft betydelse. De individuella åsikterna har i stora delar stämt överens med den kvantitativa forskning som gjorts om attityder till välfärd i de olika länderna och olika samhällsklasser. Stödet till generell välfärd är starkast överlag, både vad gäller utbildning och sjukvård. Misstänksamheten är störst vad gäller bidrag och socialförsäkringar.

5.1 FÖRSLAG PÅ FORTSATTA STUDIER

Vi har endast intervjuat vuxna människor, som förmodligen har haft en del erfarenheter av sitt lands välfärdssystem och som hade en del kunskap om hur deras stat ser ut och vilka problem eller möjligheter som finns i deras välfärdsstat. Det vore intressant att ungdomar, mellan 15 och 18 år ser på välfärdssystem. Ytterligare skulle man kunna göra kvantitativa studier av detta där man försöker få fram kvantitativa data om hur ungdomar ser på sitt välfärdssystem.

KÄLL - OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Litteratur:

- Alcock, Pete & Craig, Gary (2001), *International Social Policy*. New York: Palgrave.
- Alesina, Alberto & Glaeser, Edward L. (2006), *Fighting Poverty in the US and Europe: A world of difference*. Oxford: Oxford University Press.
- Esping-Andersen, Gösta (1989), *The three worlds of welfare capitalism*. Princeton: Princeton University.
- Evenshaug, Oddbjörn., & Hallen, Dag (2001) *Barn- och ungdomspsykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Giddens, Anthony (1987), *Social Theory and Modern Sociology*. Cambridge: Polity in association with Blackwell.
- Hill, Michael (2006), *Social Policy in the modern world*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Isaacs, Ann Katherine (2002), *The Welfare state, past, present, future*. Pisa: Edizioni Plus.
- Johansson, Håkan (2008), *Socialpolitiska klassiker*. Malmö: Liber.
- Johansson Sevä, Ingemar (2009), *Welfare State Attitudes in Context. Local Contexts and Attitude Formation in Sweden*. Umeå: Print & Media.
- Kvale, Steinar (1997), *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lachmann Werner (2006), *Volkwirtschaftslehre 1*. Berlin: Springer Verlag.
- Månson, Per (2007), *Moderna samhällsteorier. Traditioner, riktningar, teoretiker*. Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag.
- Skolverket (2007), *PISA 2006, 15-åringars förmåga att förstå, tolka och reflektera – naturvetenskap, matematik och läsförståelsen. Resultaten i koncentration*.
- Spicker, Paul (2000), *The Welfare State. A general theory*. London: Sage.
- Svallfors, Stefan (1989), *Vem älskar välfärdsstaten? Attityder, organiserade intressen och svensk välfärdspolitik*. Lund: Studentlitteratur.
- Svallfors, Stefan (2004), *Class, Attitudes and the Welfare State: Sweden in Comparative Perspective, Social Policy & Administration 38 (2)*, ss. 119- 38.
- Trost, Jan (2005), *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Elektroniska källor:

Akademikernas A-kassa, Regler (2010-04-30)
<http://www.aea.se/regler.aspx>

Alfakassan (2010-04-30)
<http://www.alfakassan.se/>

Dagens Nyheter (2010-05-21)

<http://www.dn.se/nyheter/varlden/det-har-innebar-usas-sjukvardreform-1.1065231>

Der öffentliche Dienst in Deutschland (2010-06-07)

http://www.bmi.bund.de/cae/servlet/contentblob/132454/publicationFile/13166/Der_oeffentliche_Dienst_in_Deutschland_Id_21754_de.pdf

Det svenska pensionssystemet (2010-04-30)

<http://www.pensionssystemet.se/>

Focus Money Online (2010-05-21)

http://www.focus.de/finanzen/steuern/steuerprogression/beamte-im-vorteil_aid_24955

Frita tidningen

Haider Ritsvi, 13 november 2009, *FN granskar den ökande hemlösheten i USA* (2010-04-30)

<http://www.fria.nu/artikel/81764>

LO Ekonomerna (2010-05-21)

<http://www.lo.se/home/lo/home.nsf/unidView/6C4566396EE12645C12570A500493B1F>

Niedersächsisches Kultusministerium (2010-05-21)

http://www.mk.niedersachsen.de/live/live.php?navigation_id=1958&article_id=6464&_psm=and=8

Schule und Recht (2010-05-21)

<http://www.schure.de/nschg/nschg/nschg.htm>

Sozialleistungen (2010-05-21)

<http://www.sozialleistungen.info/con/hartz-iv-4-alg-ii-2/alg-ii-berechtigte.html>

<http://www.sozialleistungen.info/con/hartz-iv-4-alg-ii-2/was-ist-hartz-iv.html>

<http://www.sozialleistungen.info/con/sozial-leistungen/kindergeld.html>

Sozialhilfe 24 (2010-05-21)

<http://www.sozialhilfe24.de/hartz-iv-4-alg-ii-2/alg2-rechner.html>

Svenska Dagbladet

Henriksson, Karin 9 mars 2010, *Tältstaden hans nya "hem"* (2010-04-30)

http://www.svd.se/nyheter/utrikes/taltstaden-hans-nya-hem_4402069.svd

Vårdguiden, Så funkar det, Hälso- och sjukvård (2010-04-30)

<http://www.vardguiden.se/Sa-funkar-det/Halso-och-sjukvard/>

Überblick über das deutsche Schulsystem (2010-05-21)

<http://www.schulratgeber.net/themen/schulwahl/ueberblick-ueber-das-deutsche-schulsystem.html>

BILAGA 1: Intervjufrågeunderlag

Intervjufrågor, stöd till intervju:

Först måste vi få reda på basfakta om åldern, utbildning, yrke, inkomst, familjesituation, behov av statligt välfärd (bidrag, pension eller försäkring).

Hur mycket inkomst efter skatt har du (lön + bidrag)?

Under 5000:-

Mellan 5000:- och 9000:-

Mer än 9000:- men mindre än 14 000:-

Mer än 14 000 men mindre än 20 000 :-

Över 20 000:-

Vad tycker du om ditt lands välfärdsystem?

Sjukvård

Vad tycker du fungerar bra med sjukvården?

Ge exempel!

Vad tycker du fungerar dåligt eller bör utvecklas med sjukvården?

Ge exempel!

- 1) Känner du att det finns sjukvård för dig om det skulle behövas?
- 2) Tycker du att alla har samma förutsättning till bra sjukvård?
 - Tycker du att det är offentliga ska erbjuda samma sjukvård eller är det upp till varje privatperson att sköta det själv?

Bidrag & ekonomi

Vad tycker du fungerar bra med bidrag och arbetslöshets- och sjukförsäkringar?

Ge exempel!

Vad tycker du fungerar dåligt eller bör utvecklas med bidrag och?

Ge exempel!

- 3) Känner du att det finns ett ekonomiskt skyddsnät för dig om det skulle behövas?
- 4) Anser du att det finns medborgare som är utanför det ekonomiska skyddsnätet?
- 5) Vems ansvar är det när medborgarna hamnar utanför olika skyddsnät?
- 6) Tycker du att du klarar dig ekonomiskt på din inkomst?
 - Tycker du att staten ska stå för arbetslöshetsförsörjning eller är det individens ansvar att ordna det? Ge exempel!

Utbildning

- 7) Tycker du att staten ska stå för utbildning eller är det individens ansvar att ordna det?
 - Ge exempel!
- 8) Känner du att du har fått en bra utbildning?
- 9) Tycker du att alla har samma förutsättning till lika utbildning?
 - Vilka personer i samhället har det lättare respektive svårare att få en utbildning?
 - Tycker du att det är offentliga ska erbjuda samma utbildning till alla eller är det upp till varje privatperson att sköta och finansiera det själv?

- Tror du att alla har samma möjlighet att lyckas ekonomiskt även om inte alla har samma möjlighet till utbildning?

Ålderdomen och pension

10) Oroar du dig inför ålderdomen angående ekonomi och omsorg?

- Förlitar du dig på att statens pension och omsorg eller spar du pengar privat?
- Anser du att det är statens ansvar eller är det upp till varje person att se till att ordna ekonomi inför ålderdomen?

Konsekvenser

11) Tror du att ditt liv skulle se annorlunda ut om du skulle bo i ett annat välfärdssystem?

- Vad skulle bli bättre?
- Vad skulle bli sämre?